

۱۶ جوزا ۱۳۸۱

کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان
د افغانستان د بشر د حقونو خپلواک کمیسیون
AFGHANISTAN INDEPENDENT HUMAN RIGHTS COMMISSION

بخش تحقیق و مطالعات حقوق

گزارش تحقیقی

معاینات اجباری نسایی (عدلی-طبی) زنان

میزان ۱۳۹۹

کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان
د افغانستان د بشر د حقونو خپلواک کمیسیون
AFGHANISTAN INDEPENDENT HUMAN RIGHTS COMMISSION

شناسنامه:

عنوان: معاینات اجباری نسایی (عدلی-طبی) و پیامدهای روانی آن بر زنان

نگارش متن: محمدعظیم بشارت، نپی ساقی، بخش حمایت از حقوق زنان و بانک معلومات

زیر نظر: کمیشنر شبنم صالحی و کمیشنر محمدایوب یوسفزی

ویرایش و صفحه آرا: شکور نظری و خلیل سراتوس

ناشر: کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان

تاریخ نشر: میزان ۱۳۹۹

آدرس: کابل، ناحیه ۶، جاده فیض محمد کاتب، بین وزارت احیاء و انکشاف دهات و اداره عالی

تفتیش، دفتر مرکزی کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان

ایمیل: aihrc@aihrc.org.af

وبسایت: www.aihrc.org.af

پیام ریاست کمیسیون

زنان افغانستان همیشه قربانی خشونت‌ها و رفتارهایی بوده‌اند که در جامعه، مبتنی بر رسم و رواج یا مستندات قانونی، بر آنان تحمیل شده است. بد دادن زنان به دلیل جرمی که مردان خانواده‌اش مرتکب شده، عقد اجباری و بدون رضایت آنان پس از وفات شوهر با یکی از اقارب شوهر، معاینه اجباری نسایی زنانی که قربانی تجاوز جنسی بوده و ده‌ها موارد دیگر از نمونه‌های این نوع از خشونت علیه زنان است که از گذشته‌های دور تا امروز بر آنان تحمیل شده است.

تردیدی نیست که در سال‌های اخیر کارهای مهمی انجام یافته تا جلو خشونت علیه زنان را گرفته و به حقوق بشری آنان احترام گذاشته شود؛ ولی هنوز برخی از مشکلات ادامه دارد و زنان همچنان قربانی خشونت‌های زیادی‌اند.

اجرای معاینات اجباری نسایی (عدلی-طبی) یکی از انواع خشونت‌هایی است که تا هنوز بر زنان افغانستان روا داشته شده و با تحقیر و توهین زنان، کرامت انسانی آنان را نقض می‌کند.

کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان در ادامه دادخواهی‌های خویش به منظور ممنوع شدن اجرای معاینات اجباری نسایی (عدلی-طبی) و درخواست تعدیل ماده ۶۴۰ کد جزا که اجرای این معاینات را بر اساس رضایت فرد و حکم محکمه ذی‌صلاح اجازه داده است، توقع دارد جلو ادامه این رفتار توهین‌آمیز و تحقیرکننده هرچه زودتر گرفته شده و با تعدیل مواد قانونی که اجرای این معاینات را اجازه می‌دهند، زمینه‌های نقض کرامت انسانی زنان، که احترام به آن مورد حمایت قانون اساسی افغانستان نیز است، از بین برود.

شایسته یادآوری است که اجرای این تحقیق در شرایط سختی که از یک‌طرف مشکلات و چالش‌های امنیتی دامن‌گیر کشور ما بوده و چالش‌های جدی را در برابر سفر همکاران ما به ولایات به وجود آورده است و از طرف دیگر گسترش بیماری کوید-۱۹ محدودیت‌ها و تهدیدهای خاصی را در برابر ما ایجاد کرده بود، کار سخت و دشواری بوده است که با همت و پشتکار صادقانه همکاران ما در بخش تحقیق و بخش حمایت و انکشاف حقوق بشری زنان انجام یافته است. به این دلیل از تلاش‌های تمام کسانی که در اجرای این تحقیق سهم داشته‌اند، به‌ویژه از اعضای محترم هیأت رهبری کمیسیون به‌خصوص استاد شبنم صالحی و داکتر محمدایوب یوسفزی که در تکمیل این تحقیق نقشی عمده داشتند، تشکر و قدردانی می‌کنم.

امید است دولت افغانستان یافته‌های این تحقیق را جدی گرفته و با تطبیق پیشنهادهای آن، گام بزرگی را به منظور حمایت از حقوق بشری زنان بردارد.

با آرزوی افغانستان بدون خشونت

شهرزاد اکبر

رئیس کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان

فهرست مطالب

۱	خلاصه گزارش
۱	سازوکارهای حقوقی
۱	اتهامات وارده
۱	معاینات اجباری نسایی
۲	اهداف انجام معاینه
۲	جنسیت داکترانی که معاینه را انجام داده‌اند
۲	پیامدهای روانی معاینه اجباری نسایی بر زنان
۳	فصل اول
۳	کلیات و مفاهیم
۴	مقدمه
۵	مفاهیم
۵	بکارت
۵	پرده بکارت
۵	معاینات عدلی طبی برای اثبات جرایم تجاوز جنسی، زنا و لواط
۶	معاینات اجباری پرده بکارت
۶	اهداف
۶	روش جمع‌آوری معلومات
۷	شناسایی متغیرها
۷	جامعه آماری و نمونه
۷	معلومات شخصی پرسش‌شوندگان
۸	حالت مدنی پرسش‌شوندگان
۸	سطح سواد و میزان تحصیلات پرسش‌شوندگان
۸	محل نگهداری پرسش‌شوندگان
۹	فصل دوم
۹	سازوکارهای حقوقی حمایت از منع معاینه اجباری نسایی
۱۰	سازوکارهای حقوقی حمایت از منع معاینه اجباری نسایی
۱۰	الف) منع معاینه اجباری نسایی در قواعد و مقررات بین‌المللی
۱۲	ب) منع معاینات اجباری نسایی در قوانین ملی
۱۴	چالش‌های حقوقی
۱۵	فصل سوم
۱۵	تحلیل داده‌های آماری
۱۶	تحلیل داده‌های آماری
۱۶	اتهامات وارده
۱۷	چگونگی گرفتاری
۱۷	محل گرفتاری
۱۸	اطلاع‌دهی به اقارب متهمان بعد از گرفتاری
۱۸	زمان گرفتاری
۱۸	نهاد معرفی‌کننده به طب عدلی
۱۹	تعداد موارد معرفی به طب عدلی
۲۰	علت ارجاع به طب عدلی
۲۰	محل انجام معاینات طب عدلی
۲۱	جنسیت داکترانی که معاینات را انجام داده‌اند
۲۱	تعداد افراد حاضر در جلسه معاینه
۲۲	هویت افراد حاضر در جلسه معاینه
۲۲	پیامدهای روانی معاینات اجباری نسایی بر زنان
۲۳	دیدگاه پرسش‌شوندگان در رابطه به اجرای معاینات اجباری نسایی
۲۴	نتیجه
۲۴	پیشنهادها:
۲۵	منابع و مأخذ:

خلاصه گزارش

تحقیق معاینات اجباری نسایی (معاینات عدلی-طبی) زنان متهم و مظنون در نوع خودش، دومین تحقیقی است که از سوی کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان راه اندازی شده است.

در این تحقیق ۱۲۹ زن که در جریان سه سال گذشته و بعد از انفاذ کود جزا معاینه عدلی-طبی را گذرانده (در ۱۳ ولایت کشور) شرکت نموده و پرسشنامه تکمیل نموده‌اند که ۶۲ تن (۴۸.۱٪) آنان متأهل، ۳۴ تن (۲۶.۴٪) مجرد، ۱۲ تن (۹.۳٪) نامزد، ۱۴ تن (۱۰.۹٪) بیوه و ۷ تن (۵.۴٪) مطلقه بوده‌اند.

هم‌چنین از مجموع ۱۲۹ تن پرسش‌شونده، ۷۸ تن آن‌ها (۶۰.۴٪) در محابس، ۹ تن (۷.۰٪) در نظارت خانه‌های پولیس و ۴۲ تن (۳۲.۶٪) باقی‌مانده در خانه‌های امن سکونت داشته‌اند.

سازوکارهای حقوقی

یافته‌های این تحقیق نشان داده است که معاینات اجباری نسایی یعنی معاینات پرده بکارت و معایناتی که برای اثبات جرایم تجاوز جنسی، زنا و لواط انجام می‌شود، توهین‌آمیز و تحقیرکننده بوده و نقض کرامت انسانی زنان شمرده می‌شود. انجام این معاینات برخلاف مفاد قواعد و مقررات بین‌المللی شامل منشور سازمان ملل متحد، اعلامیه جهانی حقوق بشر، میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی و کنوانسیون منع شکنجه می‌باشد.

اجرای این معاینه با ویژگی که دارد، توهین‌آمیز و تحقیرکننده بوده و نقض کرامت انسانی زن شمرده می‌شود. نقض کرامت انسانی، مبتنی بر مواد ۷ و ۲۴ قانون اساسی و فقره ۵ ماده ۱۳ قانون منع خشونت علیه زن و مواد ۶ تا ۱۰ قانون منع شکنجه، ممنوع می‌باشد این درحالی است که فقره دوم ماده ۶۴۰ کود جزا که به صورت مشروط اجرای معاینه عدلی-طبی زنان را اجازه داده است.

اتهامات وارده

مطالعات این تحقیق نشان داده است که زنان پرسش‌شونده با اتهامات مختلف دستگیر و برای معاینه عدلی-طبی به مراکز صحتی معرفی شده‌اند. بر اساس این معلومات ۶۰ تن (۴۶.۵٪) به اتهام زنا، ۳۱ تن (۲۴.۰٪) به اتهام فرار از منزل، ۲۳ تن (۱۷.۸٪) به اتهام قتل، ۶ تن (۴.۷٪) به منظور اثبات تجاوز جنسی، ۳ تن (۲.۳٪) به اتهام سرقت، ۳ تن (۲.۳٪) به اتهام قاچاق، ۲ تن (۱.۶٪) به اتهام دادن اطلاع کذب و ۱ تن (۰.۸٪) به اتهام فرار از منزل و لواط، توسط نهادهای کشفی (پولیس و امنیت ملی) دستگیر شده‌اند.

معاینات اجباری نسایی

بر اساس یافته‌های این تحقیق، اجرای معاینات نسایی (معاینات پرده بکارت و معایناتی که برای اثبات جرایم تجاوز جنسی، زنا یا لواط انجام می‌یابد) هنوز ادامه داشته و حتا بعد از انفاذ کود جزا که بر اساس فقره دوم ماده ۶۴۰ آن اجرای این معاینات مشروط به رضایت زن و حکم محکمه ذی‌صلاح گردیده است، در ۱۱۹ مورد شامل ۹۲.۳٪ معاینه بدون رضایت زن و بدون حکم محکمه ذی‌صلاح انجام یافته است.

این تحقیقات نشان داده است که از میان ۱۲۹ زنی که برای معاینه عدلی-طبی، معرفی شده‌اند تنها یک زن تأیید نموده است که ارجاع او برای معاینه عدلی-طبی، بر اساس حکم محکمه ذی‌صلاح بوده و ۹ زن دیگر گفته‌اند که با رضایت خودشان و داوطلبانه حاضر شده‌اند که این معاینات را سپری نمایند. این زنان تأیید نموده‌اند که علت داوطلبی آنان رهایی از اتهاماتی بوده است که بر آنان به ناروا نسبت داده شده بود.

معلومات این تحقیق نشان داده است که از میان ۱۲۹ زن ۶۴ تن (۴۹.۶٪) آنان تأیید نموده‌اند که توسط پولیس، ۳۲ تن (۲۴.۸٪) گفته‌اند توسط سارنوالی، ۵ تن (۳.۹٪) گفته‌اند توسط خانه امن، ۴ تن (۳.۱٪) گفته‌اند توسط امنیت ملی به مراکز صحتی یا طب عدلی جهت معاینه نسایی (عدلی-طبی) معرفی شده‌اند. تنها ۱ تن (۰.۸٪) تأیید نموده است که توسط محکمه برای معاینه عدلی-طبی، معرفی شده و ۱۴ تن (۱۰.۹٪) دیگر از پرسش‌شوندگان به سؤال مربوط به نهاد معرفی کننده به طب عدلی، پاسخ نداده و مشخص نکرده‌اند که توسط کدام نهاد، برای معاینه عدلی-طبی معرفی شده‌اند.

اهداف انجام معاینه

بر اساس یافته‌های این تحقیق از میان ۱۲۹ زن که به مراکز صحتی برای معاینات عدلی-طبی معرفی شده‌اند، ۴۴ تن (۳۴.۱٪) به هدف اثبات موجودیت یا عدم موجودیت اسپرم در بدن زن، ۳۱ تن (۲۴.۰٪) به هدف آزمایش پرده بکارت، ۲۹ تن (۲۲.۵٪) به هدف اثبات مجامعت جنسی تازه، ۶ تن (۴.۷٪) به هدف اثبات جرم تجاوز جنسی بر زن، به طب عدلی معرفی شده‌اند. ۱۹ تن (۱۴.۷٪) به پرسش مربوط به اهداف اجرای معاینات نسایی عدلی-طبی، پاسخ نداده‌اند.

جنسیت داکترانی که معاینه را انجام داده‌اند

یافته‌های این تحقیق هم‌چنین نشان داده است که ۱۰۰ زن پرسش‌شونده (۷۷.۵٪) گفته‌اند که معاینات توسط داکتر زن انجام شده است. اما ۴ تن (۳.۱٪) تأیید نموده‌اند که معاینات برخلاف مفاد فقره دوم ماده ۴۹ قانون اجراءات جزایی، توسط داکتر مرد، صورت گرفته است. ۲۵ تن دیگر (۱۹.۴٪) به سؤال مربوط به جنسیت داکتر معاینه کننده، پاسخ نداده‌اند.

پیامدهای روانی معاینه اجباری نسایی بر زنان

زنان پرسش‌شونده موارد متعددی را به‌عنوان پیامدهای روانی معاینات اجباری نسایی بر خودشان عنوان نموده‌اند که شامل موارد زیر می‌گردد:

از میان ۱۲۹ تن ۲۶ تن (۲۰.۲٪) گفته‌اند که بعد از ختم معاینه نسبت به فرد معرفی‌کننده احساس نفرت نموده‌اند، ۲۲ تن (۱۷.۱٪) از حس نفرت نسبت به داکتر معاینه‌کننده و ۶ تن (۴.۷٪) از احساس نفرت نسبت به اعضای خانواده خودش سخن گفته‌اند. ۲۴ تن (۱۸.۶٪) از احساس آندوه، درد حرف زده و گفته‌اند که با اجرای این معاینه آنان عملاً شکنجه شده‌اند. هم‌چنین ۱۰ تن (۷.۸٪) تأیید نموده‌اند که بعد از اجرای معاینه منزوی شده‌اند، ۴ تن (۳.۱٪) اظهار داشته‌اند که بعد از اجرای این معاینه قصد خودکشی داشته‌اند. اما ۱۲ تن (۹.۳٪) دیگر تأیید نموده‌اند که بعد از معاینه، تمام احساساتی را که قبلاً یاد گردید، یکجا داشته‌اند؛ یعنی از داکتر، فرد معرفی‌کننده و اعضای خانواده خود نفرت داشته، درد و رنج روانی شدیدی را احساس نموده، منزوی گردیده و قصد نموده‌اند که خودکشی نمایند. درنهایت ۲۵ تن (۱۹.۴٪) به سؤالی که در مورد پیامدهای روانی معاینات اجباری نسایی (عدلی-طبی) مطرح شده، پاسخ نداده‌اند.

فصل اول

کلیات و مفاهیم

مقدمه

مفاهیم

اهداف

روش جمع آوری معلومات

شناسایی متغیرها

جامعه آماری و نمونه

«باورم نمی‌شد! مرا به خاطر کاری که هرگز انجام نداده بودم به طب عدلی معرفی کردند. شوکه شده بودم. برای معاینات بکارت! از شدت ناراحتی و رنج این خفت، هنگام معاینه طب عدلی ضعف کردم. هیچ چیزی از آن لحظه به یاد ندارم. من هنوز احساس حقارت می‌کنم. من واقعاً توهین شدم. آن قدر که هیچ وقت یادم نخواهد رفت.»

بخشی از سخنان یک زن محبوس که معاینه اجباری نسایی (معاینه بکارت) در مورد او انجام شده بود.

این زن تنها کسی نیست که از تجربه تلخ و توهین آمیز معاینه اجباری نسایی (معاینه تثبیت بکارت یا معاینه برای اثبات جرایم تجاوز جنسی، زنا و لواط) شکایت داشته و خود را شکسته و رنجور احساس می‌کند. سخنان او سخنان تعداد زیادی از زنانی است که رنج حقارت این رفتار را از سوی نهادهای کشفی، عدلی و قضایی کشور، تحمل نموده‌اند. برخی از این زنان آگاهانه و برای اثبات بی‌گناهی خویش، شخصاً به این حقارت و توهین، تن داده و درخواست معاینه بکارت نموده‌اند. مثل زنی که بعد از عروسی به اتهام باکره نبودن، از خانه شوهر رانده شده و شخصاً برای اثبات بی‌گناهی خویش به نهادهای عدلی و قضایی مراجعه و با ثبت قضیه، درخواست معاینه طب عدلی را برای اثبات بکارتش نموده است.^۱

این در حالی است که بر اساس تحقیقات علمی انجام یافته، اجرای این معاینات هیچ منطق علمی نداشته^۲ و هرگز نمی‌تواند به عنوان دلیل اثبات در جرایم تجاوز جنسی، زنا و لواط، مورد استناد قرار گیرد؛ اما در افغانستان هنوز هم اجرای این معاینات مبتنی بر مواد ۱۹، ۴۴ و ۴۹ قانون اجراء جزایی و بند دوم ماده ۶۴۰ کود جزا، مبنی بر رضایت زن و حکم محکمه ذیصلاح مجاز می‌باشد. بند دوم ماده ۶۴۰ کود جزا تسجیل نموده است: «امر اجرای معاینات عدلی-طبی پرده بکارت بدون رضایت زن و یا حکم محکمه ذیصلاح ممنوع بوده، مرتکب به حبس قصیر، محکوم می‌گردد.»^۳

کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان با توجه به نظریات علمی موجود در زمینه عدم اعتبار نتایج این نوع از معاینات برای اثبات جرایم تجاوز جنسی، زنا و لواط و هم‌چنین ویژگی توهین و تحقیر آمیز بودن این معاینه و پیامدهای روانی ناشی از انجام آن بر زنان، تلاش‌های پیگیری را از سال ۱۳۹۳ به هدف اصلاح میکانیزم‌ها و شیوه‌های مرسوم رسیدگی به قضایا و در نهایت تقویت دسترسی مناسب شهروندان کشور به عدالت و خدمات عدلی-طبی و جرم‌انگاری معاینات اجباری نسایی زنان که به هدف اثبات جرایمی مثل تجاوز جنسی، زنا و لواط، اجرا می‌شود، آغاز و در نخستین گزارش تحقیقی خویش که در ماه قوس سال ۱۳۹۴ به نشر رسید، اجرای معاینات اجباری نسایی را مورد نقد قرار داده و روشن نمود که استناد نهادهای عدلی و قضایی به نتایج این معاینات نمی‌تواند مبنای علمی داشته باشد؛ زیرا احتمال خطا در آن بسیار زیاد می‌باشد.^۴

هم‌چنین گزارش یاد شده روشن نمود که اجرای معاینات اجباری نسایی (معاینات پرده بکارت و معایناتی که برای اثبات جرایم تجاوز جنسی، زنا و لواط انجام می‌شود) هیچ مبنای حقوقی در قواعد و مقررات بین‌المللی حقوق بشر نداشته و بر اساس این قواعد و مقررات، توهین و حتا نوعی شکنجه به حساب آمده و ممنوع می‌باشد.^۵

کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان در آن گزارش تعداد از زنانی را که معاینه اجباری نسایی را گذرانده بودند، انتخاب و پرسش‌نامه تکمیل نموده بود.

در نهایت تلاش‌ها و دادخواهی‌های کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان، در سال ۱۳۹۶ به نتیجه هرچند ناکافی- ولی مؤثری انجامیده و اجرای این معاینات در بند دوم ماده ۶۴۰ کود جزا، به رضایت زن یا حکم محکمه ذیصلاح، مشروط گردید.

تردیدی نیست که این اقدام با توجه به روند یا تعامل قبلی که اجرای معاینات یاد شده بدون حکم محکمه ذیصلاح و بر اساس لزوم دید نهادهای کشفی، عدلی و قضایی اجرا می‌شد، دستاورد نیک و مهمی بود، ولی باید اذعان کرد که این دستاورد کافی نبوده و به ویژه ماده

۱ بخشی از گفته‌های یک زن ۲۳ ساله، در مصاحبه با همکاران کمیسیون در یکی از خانه‌های امن

۲ بختیاری: محمد اشرف، بررسی معاینه دوشیزگی. پیامدهای آن از نظر فقه، حقوق و علم طب، موسسه نشر ویژه، چاپ دوم، ۱۳۹۷، صفحه ۱۵۵

۳ وزارت عدلیه ج.ا.ا، کود جزا، ۱۳۹۶، ماده ۶۴۰، جریده رسمی شماره ۱۲۹۰

۴ کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان، گزارش تحقیقی آزمایش اجباری نسایی به مثابه آزار جنسی و نقض حقوق بشر، ۱۳۹۴

۵ قبلی

۶۴۰ کود جزا، نیاز به اصلاح یا تعدیل ضروری دارد. تعدیلی که در آن اجرای اجباری معاینات یادشده حتا به حکم محکمه ذی صلاح نیز ممنوع شده و نباید از آن به عنوان دلیل اثبات جرم تجاوز جنسی، زنا و لواط، استفاده گردد؛ زیرا همان گونه که اشاره گردید بر اساس نظریات علمی، نتایج به دست آمده از این معاینات، نمی تواند در اثبات جرایم تجاوز جنسی، زنا و لواط، قابل اطمینان و اعتماد کامل باشد.

کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان در ادامه تلاش های قبلی خویش این بار تحقیق تازه ای را به هدف پیگیری نتایج تحقیق قبلی و نیز بررسی میزان تطبیق ماده ۶۴۰ کود جزا و دادخواهی جدی برای منع اجرای معاینات اجباری نسایی در طب عدلی (معاینات پرده بکارت و معاینات که برای اثبات تجاوز جنسی، زنا و لواط انجام می شود) آغاز نموده و نتایج آن را ضمن این گزارش به نشر می رساند.

در این تحقیق علاوه بر تأکید بر عدم اعتبار علمی معاینات اجباری نسایی به عنوان یکی از دلایل اثبات جرایم تجاوز جنسی، زنا و لواط که در استناد به دریافت های کتاب بررسی معاینه دوشیزگی و پیامدهای آن از نظر فقه، حقوق و علم طب، صورت گرفته، مبنای حقوقی منع این معاینات را نیز در قواعد و مقررات بین المللی و قوانین ملی مورد بحث قرار گرفته است.

هم چنین در این تحقیق ۱۲۹ تن از زنان که تجربه معاینه اجباری نسایی (معاینه پرده بکارت یا معاینه اثبات تجاوز جنسی، زنا و لواط) را در سه سال اخیر داشته اند، شرکت نموده و پرسش نامه تکمیل نموده اند.

کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان در تلاش است تا به دادخواهی های خویش در این زمینه ادامه داده و با تعدیل ماده ۶۴۰ کود جزا و مواد ۱۹، ۴۴ و ۴۹ قانون اجراءات جزایی افغانستان، به درد و رنج یا توهین و تحقیر و شکنجه زنان متأثر از این روند، نقطه پایان بگذارد.

کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان از تمامی زنانی که حاضر شدند در این تحقیق ما را یاری نموده و معلومات و تجارب خویش را در میان بگذارند، قدردانی می کند. کمیسیون همچنین امیدوار است نهادهای فعال جامعه مدنی و حقوق بشر نیز در این زمینه نقش خویش را داشته و در راستای حمایت از حقوق بشری زنان، دادخواهی مؤثری را انجام دهند.

مفاهیم

در بحث مفاهیم واژه ها و اصطلاحاتی که در این گزارش به کار برده شده در استناد به منابع معتبر علمی معنی و توضیح گردیده است، زیرا فهم دقیق واژه ها و اصطلاحات موجود در این گزارش، می تواند خواننده را در درک درست گزارش و اهداف و مقاصد آن، کمک کند.

بکارت

بکارت مصدر بکر و به معنی تازه و دست نخورده است.^۶ در این بحث بکارت به مفهوم بکارت النساء بوده و به دوشیزهای گفته می شود که با هیچ فردی نزدیکی جنسی نکرده باشد.^۷

پرده بکارت

پرده بکارت یک جزء از دستگاه تناسلی زنان است که به صورت قسمی دهانه مهبل را پوشانده و در محل اتصال دهلیز و کانال مهبل قرار دارد.^۸ وجود پرده بکارت عام نبوده و ممکن برخی از زنان از اول به صورت طبیعی و در هنگام تولد این پرده را اصلاً نداشته باشند.^۹

معاینات عدلی طبی برای اثبات جرایم تجاوز جنسی، زنا و لواط

معاینات و تحقیقات لازم که در قضایای جرمی تجاوز جنسی، زنا و لواط توسط متخصص طب عدلی و به درخواست رسمی نهادهای عدلی و قضایی پس از حکم محکمه ذی صلاح، انجام شده و هدف از اجرای آن، اثبات عمل تجاوز یا اثبات زنا یا لواط، می باشد.^{۱۰} این معاینات که

^۶ <http://www.vajehyab.com/moein/DA/Aa/DA/A%DA/B/> فرهنگ الیکترونیکی فارسی معین

^۷ محمد اشرف بختیاری، بررسی معاینه دوشیزگی و پیامدهای آن از نظر فقه، حقوق و علم طب، چاپ دوم، ۱۳۹۷، ص ۳۰

^۸ قبلی

^۹ <https://www.bbc.com/persian/science-41174239>

^{۱۰} این تعریف مبتنی بر مفهوم ماده ۶۳۶، ماده ۶۴۳ و بند دوم ماده ۶۴۶ کود جزا و همچنین با در نظر داشت مفهوم بند سوم و چهارم ماده سوم قانون طب عدلی و مباحث فصل اول کتاب «بررسی معاینه دوشیزگی و پیامدهای آن از نظر فقه، قانون و علم طب» نوشته آقای محمد اشرف بختیاری توسط محقق صورت گرفته است.

از مهبل یا مقعد زنان به هدف تعیین اندازه، شکل و حالت آن‌ها و نیز موجودیت و عدم موجودیت پرده بکارت، موجودیت یا عدم موجودیت اسپرم در داخل مهبل، در اداره طب عدلی جهت تثبیت اینکه یک زن عمل دخول را از مهبل و یا مقعد تجربه کرده یا خیر، بر اساس خواست داوطلبانه فرد نیز انجام می‌شود.^{۱۱}

معاینات اجباری پرده بکارت

معاینات و تحقیقاتی است که از موجودیت یا عدم موجودیت پرده بکارت یک زن، بدون رضایت وی، توسط متخصص طب عدلی، بدون حکم محکمه یا بر اساس حکم محکمه ذی‌صلاح انجام می‌شود.^{۱۲}

معاینات اجباری برای اثبات جرایم تجاوز جنسی، زنا و لواط

معاینات و تحقیقاتی است که بدون رضایت فرد به هدف اثبات عمل تجاوز جنسی یا اثبات عمل زنا یا لواط از مهبل یا مقعد زنان با تعیین اندازه، شکل و حالت آن‌ها و نیز موجودیت و عدم موجودیت پرده بکارت، موجودیت یا عدم موجودیت اسپرم در داخل مهبل و مقعد و سایر تغییرات در مهبل و مقعد، توسط متخصص طب عدلی، انجام می‌شود.^{۱۳}

اهداف

این تحقیق همان‌گونه که در مقدمه آن نیز اشاره گردید در ادامه تلاش‌های پیگیر کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان از سال ۱۳۹۳ به این طرف بوده و در راستای حمایت از حقوق بشری زنان به‌ویژه زنانی که به اتهام ارتکاب جرایم زنا یا لواط گرفتار شده و به مراکز صحتی جهت معاینه نسایی (معاینه اجباری پرده بکارت یا معاینه برای اثبات تجاوز جنسی، زنا و لواط) معرفی می‌گردند، می‌باشد.

این تحقیق در تلاش است تا روشن کند که در جریان سال‌های اخیر به‌خصوص بعد از انفاذ کود جزای افغانستان، معاینات اجباری نسایی (معاینه پرده بکارت و معاینات که به هدف اثبات جرایم تجاوز جنسی، زنا و لواط انجام می‌یابد) ادامه دارد یا خیر و اگر ادامه دارد، آیا مبتنی بر مفاد ماده ۶۴۰ کود جزا بوده یا نه؟

هم‌چنین این تحقیق به هدف تبیین مبانی حقوقی منع اجرای معاینات اجباری نسایی (معاینات پرده بکارت و معاینات که برای اثبات جرایم تجاوز جنسی، زنا و لواط انجام می‌شود) اجرا شده و این بحث را در استناد به قواعد و مقررات بین‌المللی و قوانین ملی پی خواهد گرفت.

در نهایت هدف اساسی این تحقیق مستند سازی رنجی است که زنان در نتیجه اجرای معاینات اجباری نسایی تحمل می‌کنند.

تبیین عدم اعتبار علمی نتایج این معاینات برای اثبات جرایم و تعدیل ماده ۶۴۰ کود جزا که در آن اجرای معاینات نسایی بر اساس حکم محکمه ذی‌صلاح و رضایت زن اجازه داده شده از دیگر اهدافی است که در این تحقیق مورد توجه بوده است. این تعدیل باید به‌گونه صورت گیرد که اجرای معاینات اجباری نسایی (معاینات پرده بکارت و معاینات که برای اثبات جرایم تجاوز جنسی، زنا و لواط انجام می‌شود) به صورت کامل و بدون قید و شرط، ممنوع قرار داده شود.

روش جمع‌آوری معلومات

معلومات این تحقیق با استفاده از دو وسیله معتبر علمی شامل پرسشنامه (تحقیقات میدانی) و مطالعات کتابخانه‌ای جمع‌آوری گردیده است. در تحقیقات میدانی که معلومات به‌وسیله پرسشنامه جمع‌آوری گردیده است، ۱۲۹ تن از زنانی که در خانه‌های امن یا محابس و توقیف‌خانه‌ها حضور داشته و مورد معاینه اجباری نسایی (معاینه پرده بکارت یا معاینه برای اثبات تجاوز جنسی، زنا و لواط) قرار گرفته‌اند، شرکت نموده و پرسشنامه تکمیل کرده‌اند. معلومات شامل پرسشنامه وارد دیتابیس شده و بعد از جمع‌بندی به‌وسیله برنامه SPSS دسته‌بندی شده و در نهایت تحلیل آماری یا کمی گردیده است.

^{۱۱} وزارت عدلیه، ج. ۱، ا. کود جزا، ۱۳۹۶، بند دوم ماده ۶۴۰

^{۱۲} این تعریف بر اساس بند دوم ماده ۶۴۰ کود جزا و بند سوم و چهارم قانون طب عدلی، توسط محقق انجام یافته است.

^{۱۳} این تعریف مبتنی بر مفهوم ماده ۶۳۶، ماده ۶۴۳ و بند دوم ماده ۶۴۶ کود جزا و همچنین در نظر داشت مفهوم بند سوم و چهارم ماده سوم قانون طب عدلی و مباحث فصل اول کتاب «بررسی معاینه دوشیزگی و پیامدهای آن از نظر فقه، قانون و علم طب» نوشته آقای محمد اشرف بختیاری توسط محقق صورت گرفته است.

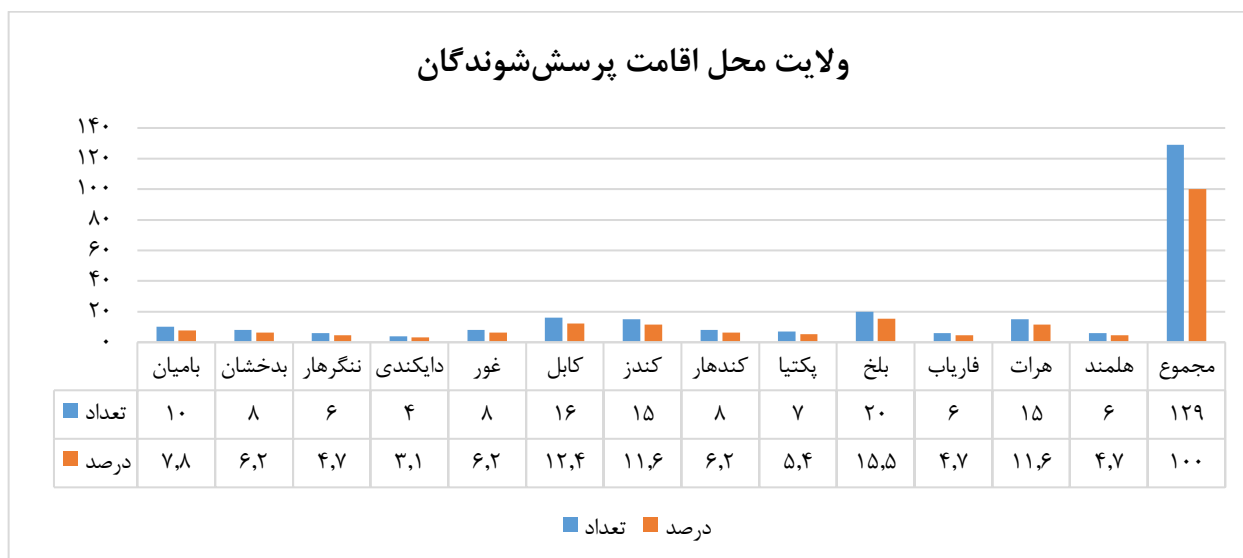
همچنین در مطالعات کتابخانه‌ای که عمدتاً به بحث مبانی حقوقی و مفاهیم ارتباط می‌گیرد محققین این تحقیق به منابع علمی معتبر، مراجعه نموده و معلومات موردنیاز را یادداشت‌برداری کرده و درنهایت با روش عمدتاً کیفی به تحلیل و توصیف محتوایی موضوع پرداخته‌اند.

شناسایی متغیرها

در این تحقیق سه نوع متغیر قابل‌شناسایی است که شامل متغیرهای مستقل، متغیرهای وابسته و متغیرهای تعدیل‌کننده می‌گردد. متغیرهای مستقل در این تحقیق شامل مبنای حقوقی و قانونی عدم اجرای معاینات اجباری نسایی؛ (معاینات پرده بکارت و معاینات اثبات تجاوز جنسی، زنا یا لواط) و انجام معاینات اجباری نسایی؛ (معاینات پرده بکارت و معاینات اثبات تجاوز جنسی، زنا یا لواط) بوده است. همچنین در متغیرهای وابسته می‌توانیم از تعداد زنان که مورد معاینه اجباری نسایی قرار گرفته‌اند، نهادهای معرفی کننده زنان به مراکز طبی و رضایت یا عدم رضایت زنان که مورد معاینه اجباری نسایی قرار گرفته‌اند، یادآوری کنیم. درنهایت متغیرهای تعدیل‌کننده این تحقیق، حالت مدنی و میزان سواد پرسش‌شوندگان را شامل می‌گردد. متغیرهای مستقل اعم از مبنای حقوقی و قانونی منع اجرای معاینات اجباری نسایی و اجرای معاینات یادشده، سبب تغییر در تعداد موارد معرفی جهت معاینه، و نیز رضایت یا عدم رضایت زنان که معاینه شده خواهد گردید. همچنین حالت مدنی و میزان سواد پرسش‌شوندگان به‌عنوان متغیرهای که می‌تواند در تحلیل رابطه بین دو متغیر مستقل و وابسته تأثیرات خاصی داشته باشد، به‌عنوان متغیرهای تعدیل‌کننده این تحقیق شناسایی گردیده است.

جامعه آماری و نمونه

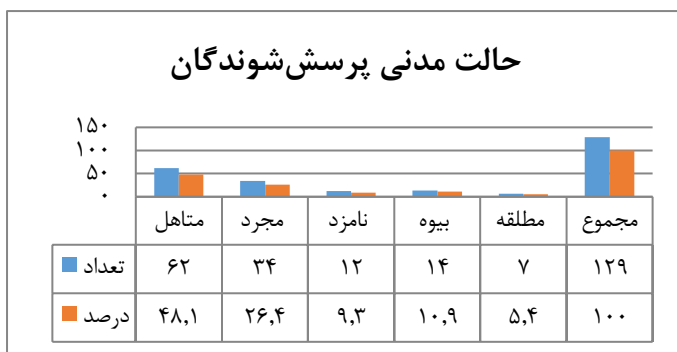
جامعه آماری این تحقیق تمام زنانی‌اند که به دلیل ارتکاب یک عمل جرمی در محلات سلب آزادی بوده یا در خانه‌های امن قرار داشته و امکان معرفی آنان به طب عدلی جهت معاینات اجباری نسایی (معاینات پرده بکارت و معاینات اثبات تجاوز جنسی، زنا یا لواط) وجود داشته یا قبلاً معاینه شده‌اند. از میان آنان ۱۲۹ تن به‌عنوان جامعه نمونه انتخاب و در ۱۳ ولایت کشور، مطابق جدول زیر، پرسش‌نامه تکمیل گردیده است.

معلومات شخصی پرسش‌شوندگان

معلومات شخصی پرسش‌شوندگان شامل حالت مدنی و سطح سواد آنان می‌باشد که در این تحقیق به‌عنوان متغیرهای تعدیل‌کننده مورد مطالعه قرار گرفته است. در ادامه این بحث محل اقامت پرسش‌شوندگان نیز مطالعه شده و روشن گردیده است که چه تعداد آنان در محبس، چه تعداد در نظارت خانه‌ها و چه تعداد دیگر در خانه‌های امن به سر می‌برند.

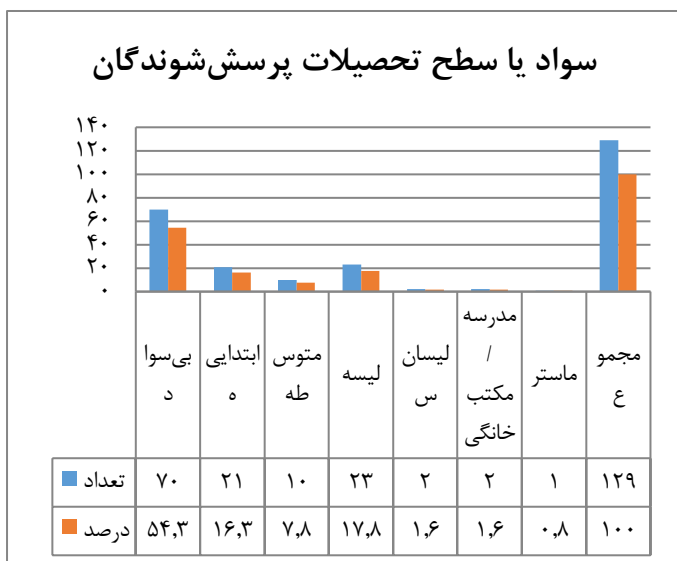
حالت مدنی پرسش‌شوندگان

همان‌گونه که قبلاً تأکید گردید مجموع پرسش‌شوندگان این تحقیق ۱۲۹ زن بوده که در محلات سلب آزادی قرار داشتند. این زنان به لحاظ حالت یا وضعیت مدنی در ۵ گروه جداگانه قرار داشتند که قرار ذیل می‌باشند:

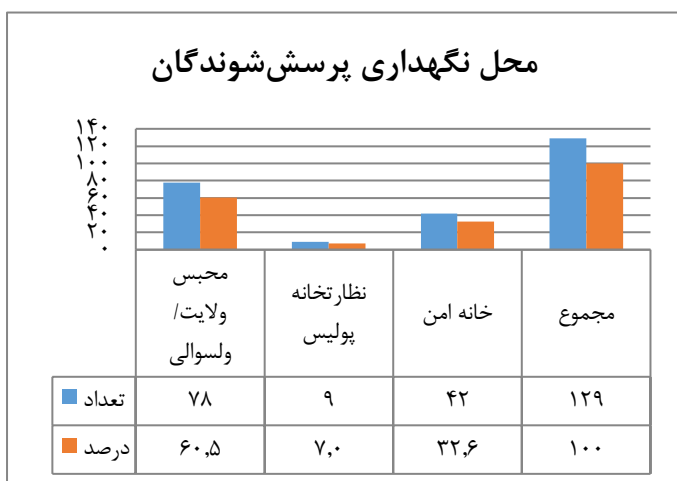
از میان ۱۲۹ تن ۶۲ تن (۴۸,۱٪) متأهل، ۳۴ تن (۲۶,۴٪) مجرد، ۱۲ تن (۹,۳٪) نامزد، ۱۴ تن (۱۰,۹٪) بیوه و ۷ تن (۵,۴٪) مطلقه بوده‌اند.

سطح سواد و میزان تحصیلات پرسش‌شوندگان

در مورد سطح سواد و میزان تحصیلات پرسش‌شوندگان اطلاعات ما نشان داده است که ۷۰ تن (۵۴,۳٪) گفته‌اند سواد ندارند. ۲۱ تن (۱۶,۳٪) فقط دوره ابتدایی را گذرانده، ۱۰ تن (۷,۸٪) دوره متوسطه را سپری کرده‌اند و ۲۳ تن (۱۷,۸٪) دیگر دوره لیسه را ختم نموده‌اند. همچنان ۲ تن (۱,۶٪) دارای تحصیلات لیسانس بوده، ۲ تن (۱,۶٪) در مدرسه یا مکتب خانگی آموزش دیده و ۱ تن (۰,۸٪) دارای تحصیلات سطح ماستری بوده است.

محل نگهداری پرسش‌شوندگان

همان‌گونه که در بحث روش تحقیق روشن گردید تمام کسانی که با آنان در این تحقیق پرسش گردیده از میان زنانی بوده‌اند که در محابس، نظارت خانه‌های پولیس و خانه‌های امن قرار داشتند. زنانی که عمدتاً به اتهام جرایمی مثل زنا و لواط دستگیر شده یا مجنی‌علیه جرایم تجاوز جنسی بوده و برای معاینات پرده بکارت، یا معایناتی که به هدف اثبات جرایم تجاوز جنسی، زنا و لواط به مراکز صحت معرفی شده بودند. بر اساس معلومات این تحقیق از مجموع ۱۲۹ تن پرسش‌شونده، ۷۸ تن آن‌ها (۶۰,۵٪) در محابس ولایات و ولسوالی‌ها سکونت داشته‌اند، ۹ تن (۷,۰٪) در نظارت خانه‌های پولیس و ۴۲ تن (۳۲,۶٪) باقی‌مانده در خانه‌های امن بوده‌اند. قابل یادآوری است که زنان مقیم خانه‌های امن شامل گروه‌های مختلف از زنان بوده‌اند. مثلاً کسانی که دوره‌های حبس خویش را تمام کرده و جایی برای رفتن و زندگی نداشته یا کسانی که قربانی جرایم تجاوز جنسی بوده یا هم کسانی که به خاطر فرار از منزل به قصد ازدواج دستگیر شده و نمی‌توانستند یا نمی‌خواستند به خانه‌های خویش برگردند.

فصل دوم

سازوکارهای حقوقی حمایت از منع معاینه اجباری نسایی

منع معاینه اجباری نسایی در قواعد و مقررات بین‌المللی

منع معاینه اجباری نسایی در قوانین ملی

چالش‌های حقوقی

سازوکارهای حقوقی حمایت از منع معاینه اجباری نسایی

سازوکارهای حقوقی حمایت از منع اجرای معاینات اجباری نسایی شامل معاینات پرده بکارت و معایناتی که جهت اثبات جرایم تجاوز جنسی، زنا و لواط انجام می‌شود، در دو بخش قواعد و مقررات بین‌المللی و قوانین ملی قابل‌بحث و مطالعه می‌باشد.

الف) منع معاینه اجباری نسایی در قواعد و مقررات بین‌المللی

منع معاینات اجباری نسایی شامل معاینات پرده بکارت و معایناتی که جهت اثبات تجاوز جنسی، زنا و لواط، انجام می‌شود در قواعد و مقررات بین‌المللی حقوق بشر، مورد تأکید بوده است. منشور سازمان ملل متحد، اعلامیه جهانی حقوق بشر، میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی و کنوانسیون منع شکنجه و منع سایر رفتارها و مجازات ظالمانه، غیرانسانی یا تحقیرآمیز، از مهم‌ترین اسنادی‌اند که با رویکرد حمایت از کرامت انسانی، رفتارهای توهین‌آمیز و تحقیرکننده را - که سبب رنج و تألم روحی افراد می‌گردد- منع نموده‌اند. در برخی از این اسناد، مثل میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی به‌صراحت از منع معاینات اجباری طبی یاد نموده است که معاینات اجباری نسایی (معاینات پرده بکارت و معایناتی که به هدف اثبات جرایم تجاوز جنسی، زنا و لواط انجام می‌شود) نیز از آن جمله است.

منشور سازمان ملل متحد در مقدمه خویش به حقوق اساسی بشر و احترام به حیثیت و شخصیت انسان و برابری مرد و زن، اذعان داشته است؛ بنابراین هر نوع رفتاری که در مغایرت با ارزش‌های حقوق بشری افراد و حیثیت ذاتی و کرامت آنان باشد و سبب توهین و تحقیر گردد، ممنوع می‌باشد^{۱۴}. معاینات اجباری نسایی اعم از معاینات پرده بکارت، معایناتی که به هدف اثبات جرایم تجاوز جنسی، زنا یا لواط انجام می‌شوند، حتی در مواردی که با رضایت شخص انجام خواهد شد نیز تحقیرکننده و توهین‌آمیز می‌باشد، زیرا تنها زنانی داوطلبانه به انجام معاینات نسایی (شامل معاینات پرده بکارت یا معاینات اثبات جرایم تجاوز جنسی، زنا یا لواط) رضایت می‌دهند که قبلاً مورد اتهام قرار گرفته و می‌خواهد با قبول این خفت، از اتهام وارده رهایی یابد. بنابراین اجرای معاینات یادشده کرامت انسانی و حیثیت ذاتی زنان را تخریب و سبب درد و رنج آنان خواهد شد که مبتنی بر مفاد مقدمه منشور سازمان ملل متحد جواز ندارد.

اعلامیه جهانی حقوق بشر با صراحت بیشتری از کرامت و حیثیت ذاتی بشر حمایت نموده است. حیثیت ذاتی انسان‌ها در مقدمه این اعلامیه به‌عنوان اساس آزادی، عدالت و صلح دانسته شده است. هم‌چنین ماده اول آن ضمن تأکید بر برابری انسان‌ها به لحاظ حیثیت ذاتی تسجیل نموده است که تمام افراد بشر آزاد به دنیا می‌آیند و از لحاظ حیثیت و حقوق باهم برابرند^{۱۵}.

ماده پنجم اعلامیه، اعمال شکنجه و مجازات یا رفتارهای ظالمانه را همراه با رفتاری که برخلاف انسانیت و شئون بشری بوده یا موهن باشد، منع قرار داده است^{۱۶}. معاینات اجباری نسایی اعم از معاینه پرده بکارت و معایناتی که به هدف اثبات جرایم تجاوز جنسی، زنا یا لواط انجام می‌شود علاوه بر این که کرامت ذاتی افراد را صدمه زده و توهین‌آمیز محسوب می‌گردد، نوعی رفتار ظالمانه نیز گفته می‌شود؛ بنابراین اجرای این معاینات مبتنی بر مفاد ماده یادشده اعلامیه جهانی حقوق بشر، ممنوع می‌باشد.

میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی از مهم‌ترین اسناد بین‌المللی است که صراحتاً اجرای معاینات اجباری طبی را منع نموده است. بر مبنای ماده هفتم این میثاق «هیچ‌کس را نمی‌توان مورد آزار و شکنجه یا مجازات یا رفتارهای ظالمانه یا خلاف انسانی یا تردیلی قرارداد. مخصوصاً قرار دادن یک شخص تحت آزمایش‌های طبی یا عملی بدون رضایت آزادانه او ممنوع است»^{۱۷}.

مقدمه میثاق نیز با اشاره به منشور سازمان ملل متحد، شناسایی حیثیت ذاتی و حقوق برابر افراد را مبنای آزادی، عدالت و صلح در جهان دانسته و آن را به‌عنوان یک اصل معرفی نموده است.

هم‌چنین ماده هفدهم این میثاق با اشاره بر لزوم احترام به زندگی خصوصی افراد از منع تعرض بر شرافت و حیثیت افراد به‌عنوان یک مسئولیت به‌خصوص برای دولت‌ها یادآوری نموده است^{۱۸}.

^{۱۴} کنفرانس ملل متحد، منشور سازمان ملل متحد، ۱۹۴۵، پاراگراف دوم مقدمه منشور

^{۱۵} مجمع عمومی سازمان ملل متحد، اعلامیه جهانی حقوق بشر ۱۹۴۸، ماده اول

^{۱۶} قبلی، ماده پنجم

^{۱۷} مجمع عمومی سازمان ملل متحد، میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی، ۱۹۶۶، ماده هفتم

^{۱۸} قبلی، ماده هفدهم

بنابراین اجرای معاینات اجباری نسایی، اعم از معاینات پرده بکارت و معایناتی که به هدف اثبات جرایم تجاوز جنسی، زنا و لواط انجام می‌شود، در مغایرت کامل با مواد یادشده این سند مهم بین‌المللی قرار داشته و ممنوع می‌باشد.

کنوانسیون منع شکنجه و منع سایر رفتارها و مجازات ظالمانه، غیرانسانی یا تحقیرآمیز، سند دیگری است که توهین به کرامت ذاتی بشر را ممنوع نموده و بر احترام به حیثیت و شخصیت افراد تأکید نموده است. از نظر این کنوانسیون شکنجه چنین تعریف می‌گردد:

«در این کنوانسیون واژه شکنجه عبارت است از ایراد عمدی هرگونه درد یا رنج شدید بدنی یا روحی به یک شخص از جانب مأمور رسمی دولت یا کسی که در سمت رسمی عمل می‌کند یا به تحریک یا اجازه یا سکوت او به منظور اخذ اطلاعات یا اقرار شخص و یا شخص سوم، مجازات وی از بابت عملی که وی و یا شخص سوم مرتکب شده یا مظنون به ارتکاب آن است، ارعاب یا اجبار او یا شخصی سوم یا به هر دلیل که مبتنی بر هرگونه تبعیض باشد. درد یا رنجی که از مجازات قانونی ناشی می‌شود یا جزء لاینفک یا لازمه آن‌ها است از شمول این تعریف خارج است»^{۱۹}.

بر اساس مفاد این ماده واردکردن هر نوع درد و رنج از سوی مأمور رسمی دولت بر افراد به هدف کسب اطلاعات و اقرار، شکنجه شمرده می‌شود؛ بنابراین اجرای معاینات اجباری نسایی اعم از اجرای معاینه پرده بکارت، یا معایناتی که به هدف اثبات تجاوز جنسی، زنا یا لواط که بدون رضایت یک زن انجام می‌شود، به این دلیل که سبب درد و رنج قربانی گردیده و با کرامت و حیثیت ذاتی وی در مغایرت قرار دارد و از طرفی با توجه به اینکه هدف از اجرای این معاینات که توسط مأمور دولت انجام می‌شود، نیز کسب اطلاعات برای اثبات جرم تجاوز جنسی، زنا یا لواط می‌باشد، شکنجه محسوب می‌گردد.

علاوه بر این ماده شانزدهم این کنوانسیون نیز در حمایت از کرامت ذاتی بشر، ارتکاب اعمال وحشیانه، غیرانسانی و رفتارهای توهین‌آمیز و تحقیرکننده را که معاینات اجباری نسایی نیز می‌تواند یکی از آن‌ها باشد، منع نموده است. در بخشی از این ماده آمده است:

«هر دولت عضو، تعهد می‌نماید تا در قلمرو تحت صلاحیت قضایی خود از ارتکاب انواع دیگر اقدامات بی‌رحمانه و غیرانسانی و یا رفتارها و مجازات ترذیلی اخف از شکنجه موضوع ماده اول توسط و یا به تحریک یا با رضایت یا سکوت مأموران رسمی و یا اشخاص که در چنین سمتی عمل می‌کنند، پیشگیری به عمل آورد»^{۲۰}.

بنابراین اجرای معاینات اجباری نسایی اعم از معاینه پرده بکارت و معایناتی که به هدف اثبات جرایمی مثل تجاوز جنسی، زنا یا لواط انجام می‌شود، توهین‌آمیز، تحقیرکننده و ترذیلی بوده و بر اساس ماده شانزدهم، دولت‌ها نه تنها وظیفه دارند که از وقوع آن جلوگیری نمایند، بلکه مکلف می‌باشند تا تمام قواعد و مقررات و قوانینی را که در مغایرت با مفاد این ماده می‌باشند، نیز تعدیل نمایند.

گفتنی است دولت افغانستان علاوه بر اینکه به عنوان عضو سازمان ملل متحد، متعهد به رعایت مفاد منشور سازمان بوده و اعلامیه جهانی حقوق بشر را امضا نموده است، به میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی در سال ۱۹۸۳ و به کنوانسیون منع شکنجه و سایر رفتارها و مجازات ظالمانه، غیرانسانی یا تحقیرآمیز در سال ۱۹۸۷ الحاق نموده^{۲۱} و بر اساس مفاد ماده ۹ قانون معاهدات و میثاق‌های بین‌المللی^{۲۲} مکلف به رعایت این اسناد می‌باشد.

^{۱۹} مجمع عمومی سازمان ملل متحد، کنوانسیون منع شکنجه فقره ۱ ماده ۱

^{۲۰} قبلی، فقره ۱ ماده ۱۶

^{۲۱} https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/TreatyBodyExternal/Countries.aspx?CountryCode=AFG&Lang=EN

^{۲۲} ماده نهم قانون معاهدات و میثاق‌های بین‌المللی تسجیل نموده است: «معاهدات و میثاق‌های بین‌المللی در ساحت ذیل بعد از تأیید شورای وزیران، تصدیق شورای ملی و توشیح رئیس‌جمهور مرعی‌الاجرا، می‌گردد.» موارد متعددی در این لیست وجود دارد که میثاق‌های بین‌المللی (کنوانسیون‌ها) و پروتکل‌های منضمه آن، در شماره دهم این لیست قرار داشته و مبتنی بر آن دولت افغانستان وظیفه دارد تا میثاق حقوق مدنی و سیاسی و کنوانسیون منع شکنجه را رعایت کند.

ب) منع معاینات اجباری نسایی در قوانین ملی

اجرای اجباری معاینات نسایی شامل معاینه پرده بکارت و معاینات که با هدف اثبات جرایمی مثل تجاوز جنسی، زنا و لواط در طب عدلی انجام می‌شود به تبع از قواعد و مقررات بین‌المللی در قوانین ملی افغانستان نیز منع شده است. علاوه بر قانون اساسی افغانستان، قانون منع خشونت علیه زن و کود جزا از جمله قوانینی‌اند که در این زمینه احکام خاص خود را دارند.

بند دوم و سوم ماده ۲۴ قانون اساسی افغانستان تسجیل نموده است: «آزادی و کرامت انسان از تعرض مصون است. دولت به احترام و حمایت آزادی و کرامت انسان مکلف می‌باشد».^{۲۳} تردیدی نیست که معاینه پرده بکارت یا معاینه واژن یا مقعد زنان برای اثبات جرایم مثل تجاوز جنسی، زنا یا لواط، با اصل کرامت انسانی در مغایرت بوده و توهین‌آمیز می‌باشد. این عمل می‌تواند زنان را خرد نموده و به لحاظ روحی صدمه بزند؛ بنابراین نقض کرامت انسانی در نتیجه معاینه اجباری نسایی قابل پیش‌بینی بوده و معاینه اجباری نسایی را می‌توان در استناد به مفاد ماده ۲۴ قانون اساسی منع نمود. علاوه بر این، با توجه به مفاد بند سوم ماده ۲۴ قانون اساسی دولت افغانستان نه تنها به احترام به کرامت انسانی و به تبع آن، به عدم اجرای معاینه اجباری نسایی، مکلف می‌باشد، بلکه وظیفه دارد تا در راستای حمایت از عدم اجرای معاینات اجباری نسایی برنامه‌ریزی نموده و با ایجاد ظرفیت‌های حقوقی در حمایت از منع معاینه اجباری نسایی، تلاش کند. ماده هفتم قانون اساسی، دولت افغانستان را مکلف به رعایت منشور ملل متحد، معاهدات بین‌الدول، میثاق‌های بین‌المللی که افغانستان به آن ملحق شده و مکلف به رعایت اعلامیه جهانی حقوق بشر^{۲۴}، نموده است. یکی از ارزش‌ها و اصول حقوق بشری کرامت انسانی است که مورد حمایت قواعد و مقررات بین‌المللی می‌باشد؛ بنابراین همان‌گونه که در بحث قبلی مطالعه گردید اجرای معاینات اجباری نسایی مبتنی بر مفاد منشور ملل متحد، اعلامیه جهانی حقوق بشر، میثاق حقوق مدنی و سیاسی و کنوانسیون منع شکنجه، به صورت ضمنی یا صریح، منع شده و دولت افغانستان نیز مبتنی بر مفاد ماده هفتم قانون اساسی وظیفه دارد که محتوای اسناد یادشده را رعایت نماید.

قانون منع خشونت علیه زن نیز اگرچه بر منع اجرای معاینات اجباری نسایی صراحت ندارد، ولی بند ۱۳ ماده ۵ این قانون تحقیر زنان را از مصادیق خشونت علیه زن دانسته و ممنوع اعلان نموده است.^{۲۵} تحقیر زنان در بند ۵ ماده ۳ این قانون به معنی ارتکاب اعمال و حرکات یا استعمال الفاظی گفته شده که موجب اهانت (کوچک ساختن) شخصیت زن گردد^{۲۶}؛ بنابراین اجرای معاینات اجباری نسایی به این دلیل که توهین‌آمیز بوده و زنان را تحقیر خواهد کرد، ممنوع می‌باشد.

اجرای معاینات اجباری نسایی در ماده ۶۴۰ کود جزای افغانستان با صراحت، ولی با دو استثنا - که رضایت زن و حکم محکمه ذی‌صلاح باشد - ممنوع گردانیده است. بند دوم ماده یادشده، تسجیل نموده است: «امر اجرای معاینات عدلی طبی پرده بکارت بدون رضایت زن یا حکم محکمه ذی‌صلاح ممنوع بوده، مرتکب به حبس قصیر، محکوم می‌گردد».^{۲۷} بخش اول بند دوم ماده ۶۴۰ کود جزا که اجرای معاینات عدلی-طبی پرده بکارت را ممنوع نموده است گام مهمی در راستای حمایت از حق کرامت انسانی زن و رعایت قواعد و مقررات بین‌المللی حقوق بشر محسوب می‌گردد؛ اما شروط رضایت زن و مهم‌تر از آن حکم محکمه ذی‌صلاح به نحوی در تضاد با بخش اول این ماده قرار داشته و اجرای این معاینه را با تحقق یکی از شرایط رضایت زن و حکم محکمه ذی‌صلاح تجویز نموده است.

قانون اجراء جزایی افغانستان نیز در فقره سوم ماده هفتم خود در حمایت از حق مظنون، متهم و مسئول حق العبد در مراحل تعقیب عدلی، از موارد متعددی نام برده که «مصونیت از توهین، تحقیر، تعذیب جسمی، روانی و هرگونه برخورد غیرانسانی» نیز از جمله حقوق آنان شمرده شده است؛ بنابراین معرفی زنان جهت معاینه اجباری نسایی به طب عدلی برای اثبات زنا، لواط یا تجاوز جنسی به این دلیل که تحقیرآمیز و توهین‌کننده بوده و نوعی تعذیب جسمی محسوب می‌گردد، نباید اجرا شود. این موضوع، بنا بر مفاد ماده هفتم، غیرقانونی می‌باشد.

^{۲۳} وزارت عدلیه ج.ا.ا. قانون اساسی جمهوری اسلامی افغانستان، ۱۳۸۲ ماده ۲۴

^{۲۴} قبلی ماده ۷

^{۲۵} وزارت عدلیه ج.ا.ا. قانون منع خشونت علیه زن، ۱۳۸۸، بند ۱۳ ماده ۵

^{۲۶} قبلی، بند ۵ ماده ۳

^{۲۷} وزارت عدلیه ج.ا.ا. کود جزا، ۱۳۹۶، بند دوم ماده ۶۴۰

قانون منع شکنجه نیز اجرای معاینات اجباری نسایی را به صورت ضمنی ممنوع قرار داده است. بر اساس مفاد ماده شش این قانون، «پولیس، موظف ریاست عمومی امنیت ملی، منسوب وزارت دفاع ملی، سارنوالی، قاضی، مقام رسمی یا شخصی که برای اداره یا مقام رسمی کار می کند در هیچ یک از مراحل تعقیب عدلی نمی تواند، مظنون، متهم، محکوم یا شخص دیگری را شکنجه نماید.»^{۲۸}

در بحث قبلی ضمن توضیح مبانی منع اجرای معاینات اجباری نسایی در کنوانسیون منع شکنجه و دیگر رفتارها یا مجازات بی رحمانه، غیرانسانی یا تحقیرکننده، روشن گردید که اجرای معاینات اجباری نسایی شکنجه محسوب گردیده و مبتنی بر مفاد مواد ۱ و ۱۶ کنوانسیون منع شکنجه، ممنوع می باشد.

همچنین در ماده هفتم قانون منع شکنجه آمده است: «حالت جنگ یا خطر وقوع جنگ، عدم ثبات سیاسی داخلی یا هر حالت دیگر، دستور آمر مافوق و یا مقام ذی صلاح، دلیل مشروعیت توسل به شکنجه شده نمی تواند»^{۲۹}. بنابراین اجرای معاینه اجباری نسایی با هر توجیهی نباید صورت گیرد.

ماده هشتم قانون منع شکنجه، نهادهای کشفی و عدلی کشور را مکلف نموده است که جهت جلوگیری از شکنجه افراد مظنون، متهم و محبوس در محلات سلب آزادی تدابیر خاصی اتخاذ نموده و در صورت وقوع آن، مرتکب را به مراجع عدلی ذی صلاح معرفی نمایند. در این ماده آمده است:

«لوی سارنوالی، وزارت های امور داخله و دفاع ملی و ریاست عمومی امنیت ملی مکلفاند، در جریان استنطاق، تحقیق و محاکمه و تنفیذ مجازات به منظور جلوگیری از شکنجه مظنونین، متهمین و محبوسین در محلات سلب آزادی، تدابیر لازم را اتخاذ نموده و از عدم توسل به شکنجه، مراقبت نمایند. مسئولین مندرج فقره (۱) این ماده مکلفاند، از عدم توسل به شکنجه اطمینان حاصل نموده و در صورت وقوع آن، مرتکب را غرض تعقیب عدلی به مراجع ذی صلاح معرفی و تسلیم نمایند.»^{۳۰}

ماده دهم قانون منع شکنجه گام مهم تری را در این زمینه برداشته و به مراجع کشف، تحقیق و محاکمه وظیفه داده است که به منظور جلوگیری از شکنجه، لوایح و مقرراتی وظیفه ای برای موظفین خویش تهیه نمایند. چنانچه در این ماده می خوانیم:

«مراجع کشف، تحقیق، محاکمه و تنفیذ مجازات، مکلف اند جلوگیری از توسل به شکنجه و رفتارهای ظالمانه، غیرانسانی و تحقیرآمیز را در لوایح و مقررات و وظیفه ای موظفین خویش درج نمایند.»^{۳۱}

بنابراین، همان گونه که توضیح داده شد، اجرای معاینات اجباری نسایی یکی از رفتارهای ترذیلی بوده و توهین آمیز و تحقیرکننده است. دولت افغانستان با توجه به مفاد مواد ۶ تا ۱۰ قانون منع شکنجه، مکلف است که نه تنها از اجرای این معاینه جلوگیری نماید بلکه وظیفه دارد تا مرتکبین آن را به نهادهای عدلی و قضایی جهت تعقیب عدلی معرفی و نیز لوایح و مقررات وظیفه ای برای منسوبین خویش به هدف ایجاد اطمینان بیشتر جهت جلوگیری از ارتکاب اعمال توهین آمیز و تحقیرکننده در این نهادها تهیه نمایند.

در حال حاضر معاینات اجباری نسایی شامل معاینه پرده بکارت و معایناتی که به هدف اثبات جرایم تجاوز جنسی، زنا یا لواط انجام می شود، نه تنها در مواردی که زن متهم یا مظنون است انجام می یابد، بلکه در مورد آن عده از زنانی که خود مجنی علیه بوده و قربانیان جرایم تجاوز جنسی می باشند، نیز اجرا می گردد. در حالی که حفاظت از مجنی علیه و دادخواهی برای او از مهم ترین بخش های رسیدگی به یک قضیه جرمی بوده و نباید نسبت به او بی حرمتی شده یا برخوردی صورت گیرد که سبب تحقیر یا توهین او گردد. اجرای معاینات اجباری نسایی به هر هدفی که باشد، نوعی بی حرمتی نسبت به مجنی علیه شمرده شده و سبب تحقیر و توهین او می گردد، لذا نباید تحت هیچ شرایطی انجام شود.

^{۲۸} وزارت عدلیه ج.ا.ا. قانون منع شکنجه، ۱۳۹۶، ماده ۶

^{۲۹} قبلی، ماده ۷

^{۳۰} قبلی، ماده ۸

^{۳۱} قبلی ماده ۱۰

چالش‌های حقوقی

مهم‌ترین دلیلی که از سوی نهادهای کشفی، عدلی و قضایی برای ارجاع زنان متهم به زنا یا لواط و قربانیان تجاوز جنسی به طب عدلی ارائه می‌گردد، ماده ۴۹ قانون اجراءات جزایی می‌باشد که در آن آمده است: «مأمور ضبط قضایی، سارنوالی و محکمه می‌توانند، در صورت ارتکاب جنایت یا جنحه، مظنون، متهم یا مجنی‌علیه را جهت انجام معاینات عدلی-طبی به مرجع ذی‌صلاح معرفی و نشان انگشت، خون، موی، اکسریز و سایر مدارک را که از محل واقعه اخذ گردیده، به اداره مربوطه ارائه نمایند.^{۳۲}» بر بنیاد این ماده قانون، نهادهای کشفی، عدلی و قضایی، متهمان به جرایم زنا یا لواط و کسانی را که قربانی جرایم تجاوز جنسی می‌باشند، به طب عدلی جهت معاینه عدلی-طبی، معرفی می‌کنند، زیرا مفهوم این ماده عام بوده و بدون استثنا شامل تمام مواردی می‌گردد که نیازمند نظر اهل خبره می‌باشد.

به این دلیل در تمامی قضایا، اثبات جرم، مبتنی بر مفاد فقره پنجم ماده ۱۹ قانون اجراءات جزایی^{۳۳} و ماده ۴۴ این قانون صورت می‌گیرد که در آن‌ها بر اثبات جرم و نیر دریافت نظریه اهل خبره تأکید گردیده است. ماده ۴۴ قانون اجراءات جزایی تسجیل نموده است:

«هرگاه اسناد و ادله مادی ارائه شده (قراین) برای اثبات قضیه و شناخت مرتکب آن ایجاب ارزیابی مسلکی، تخصصی و فنی را نماید، مأمور ضبط قضایی، سارنوال و محکمه می‌تواند به تجویز خود یا به اثر درخواست طرفین قضیه به‌منظور تثبیت احوال و رسیدن به حقیقت، نظر اهل خبره را درزمینه مطالبه نماید.^{۳۴}»

علاوه بر ماده‌های ۱۹، ۴۴ و ۴۹ قانون اجراءات جزایی، ماده ۶۴۰ کود جزا نیز از مبانی ارجاع زنان به طب عدلی جهت معاینه نسایی است که در آن آمده: «امر اجرای معاینات عدلی طبی پرده بکارت بدون رضایت زن یا حکم محکمه ذی‌صلاح ممنوع بوده، مرتکب به حبس قصیر، محکوم می‌گردد.» صراحت این ماده به اجرای معاینات پرده بکارت با رضایت زن یا حکم محکمه ذی‌صلاح، مهم‌ترین دلیل نهادهای کشفی، عدلی و قضایی در ارجاع زنان جهت معاینه عدلی طبی است.

در ارجاع اجباری زنان جهت معاینه عدلی-طبی پرده بکارت، علاوه بر این که حکم بند سوم ماده هفتم قانون اجراءات جزایی که بر اساس آن توهین، تحقیر و تعدیب جسمی متهمان مظنونان و مسؤلان حق‌العبدی ممنوع می‌باشد، نادیده گرفته می‌شود، اگر این ارجاع مبتنی بر مفاد ماده ۶۴۰ و با حکم محکمه ذی‌صلاح نیز صورت گیرد، در مغایرت با مفاد ماده ۲۴ قانون اساسی که در آن بر احترام به کرامت ذاتی شهروندان بدون تبعیض تأکید گردیده و ماده ۷ این قانون که در آن بر رعایت قواعد و مقررات بین‌المللی حکم داده شده و مواد ۶ تا ۱۰ قانون منع شکنجه که بر منع شکنجه تأکید نموده، می‌باشد.

این ارجاع هم‌چنین در مغایرت با ماده ۱ و ۱۶ کنوانسیون منع شکنجه نیز می‌باشد که مبتنی بر مفاد این مواد اجرای معاینات اجباری نسایی، شکنجه شمرده شده و ممنوع می‌باشد.

^{۳۲} وزارت عدلیه ج.ا.ا، قانون اجراءات جزایی، ۱۳۹۳، ماده ۴۹

^{۳۳} قراین: مدارک آتی با رعایت درجه اهمیت در معاینات تخصصی به حیث ادله مادی محسوب می‌گردد: نوارهای صوتی و تصویری، مراقبت تصویری یا سایر مدارک یا اطلاعات که از طرق اقدامات مخفی کشفی به‌دست آمده باشد. آثار رده‌های انگشتان دست، کف دست‌وپا، آثار بالستیکی بالای مرمی و خول (کارتوس) آثار و علائم و افزار فلزی و سایر مواد سخت، پارچه‌های شیشه، آثار خون، آثار پاپوش، آثار نوشته‌ها، آثار دندان، آثار موی، آثار الکترونیکی، بیولوژیکی و کیمیایی، آثار اسلحه ناریه و جاریه و مواد منفلقه و منفجره، آثار وسایط نقلیه، آثار مایعات، منسوجات، لکه‌ها، تیزاب‌ها و املاح، سایر مواد و آثاری که به نظر اهل خبره علماً ثابت شده و در تثبیت جرم و تشخیص مرتکب آن مؤثر باشد. (فقره ۵ ماده ۱۹ قانون اجراءات جزایی)

^{۳۴} قبلی، بند ۱ ماده ۴۴

فصل سوم

تحلیل داده‌های آماری

تحلیل داده‌های آماری

نتیجه

پیشنهادها

منابع

تحلیل داده‌های آماری

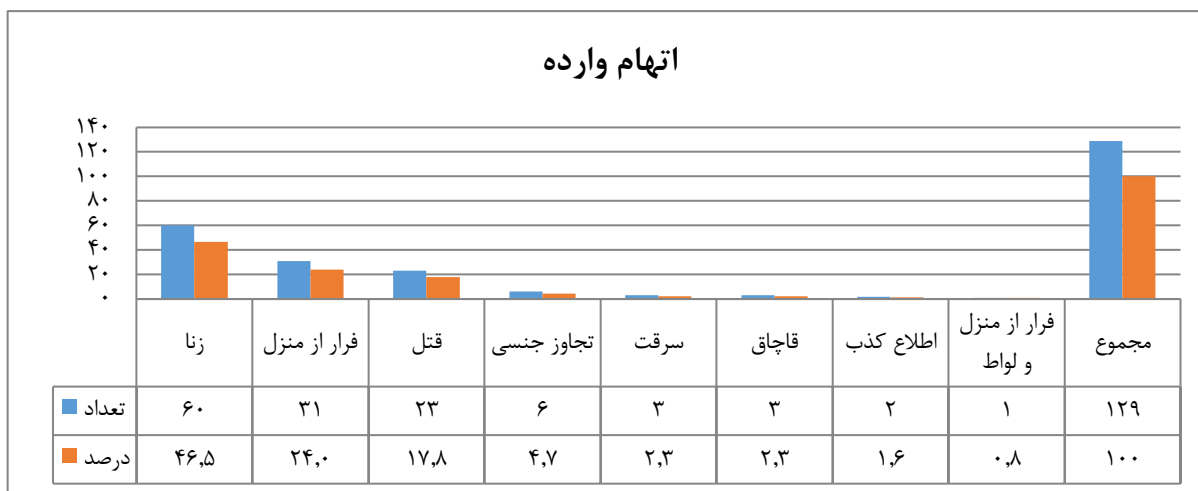
داده‌های آماری این تحقیق به‌وسیله پرسشنامه از زنانی که در محابس، نظارت خانه‌های پولیس و خانه‌های امن بوده و به طب عدلی برای معاینه بکارت یا اثبات تجاوز جنسی، زنا و لواط معرفی شده بودند، جمع‌آوری گردیده است. در این پرسش‌ها که با ۱۲۹ زن انجام‌یافته پرسش‌شوندگان در مورد اتهام وارده، دلایل معرفی خود به طب عدلی جهت معاینه نسایی (معاینه پرده بکارت یا معایناتی که برای اثبات زنا، لواط و تجاوز جنسی انجام‌یافته است) و رویدادهای مربوط به روند معاینه و پیامدهای روانی پس از معاینه، سخن گفته‌اند.

نخستین پرسش‌ها در مورد علت گرفتاری و اتهام وارده بر زنان پرسش‌شونده، مراجعی که آنان را دستگیر نموده، محل گرفتاری و مراجع معرفی‌کننده زنان به طب عدلی بوده است. هدف از طرح این پرسش‌ها در حالی که برخی از آنان ارتباط خیلی جدی با اهداف این تحقیق ندارند این بوده است که باید تمام موضوعات مربوط به زنانی که به مراکز صحتی به‌خصوص طب عدلی، برای معاینه بکارت یا معاینات اثبات جرایم تجاوز جنسی، زنا یا لواط معرفی شده‌اند، روشن گردد. زنی که به مرکز صحتی برای معاینات نسایی معرفی شده جرمش چه بوده، کدام نهاد او را به مرکز صحتی معرفی کرده، از کجا دستگیر شده و به چه هدفی به مرکز صحتی معرفی شده است؟

اتهامات وارده

نخستین پرسش از زنان پرسش‌شونده در مورد اتهامات وارده بر پرسش‌شوندگان بوده است. در پاسخ به این پرسش، موضوعات و جرایم مختلفی از سوی پرسش‌شوندگان مطرح گردیده است که شامل موارد زیر می‌گردد:

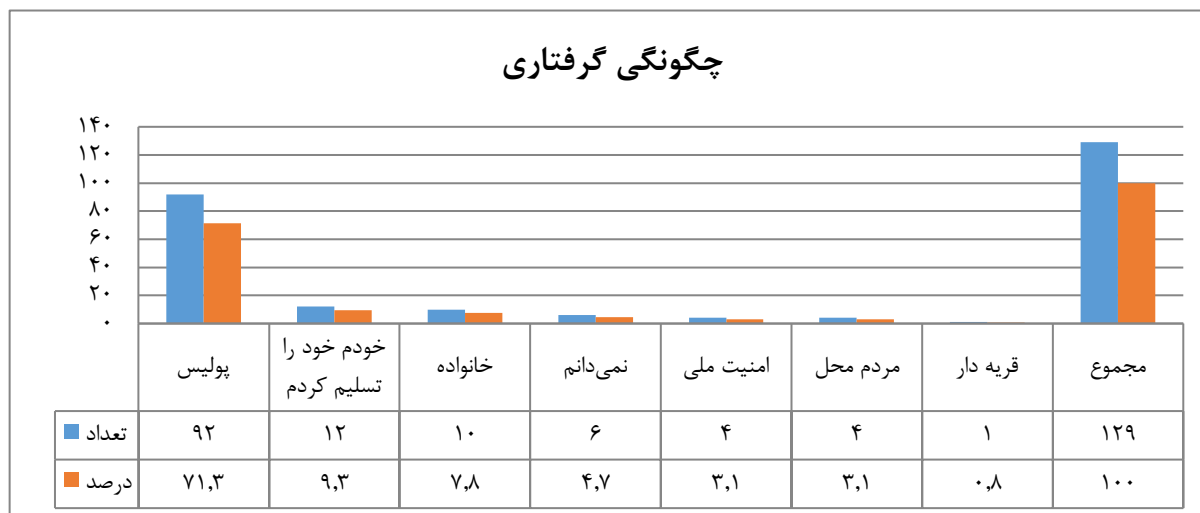
از میان ۱۲۹ تن پرسش‌شونده، ۶۰ تن (۴۶.۵٪) گفته‌اند که اتهام وارده بر آن‌ها زنا است. همچنین ۳۱ تن (۲۴.۰٪) دیگر فرار از منزل و ۲۳ تن (۱۷.۸٪) قتل را به عنوان اتهام وارده بر خودش یاد نموده‌اند، ۶ تن (۴.۷٪) به دلیل که قربانی تجاوز جنسی بوده‌اند، ۳ تن (۲.۳٪) به اتهام سرقت، ۳ تن (۲.۳٪) به اتهام قاچاق، ۲ تن دیگر (۱.۶٪) به دلیل دادن اطلاع کذب و ۱ تن (۰.۸٪) به اتهام فرار از منزل و لواط دستگیر و محاکمه شده‌اند.

نکته قابل تأمل در بحث اتهام وارده بر زنان این است که تعدادی از آنان که به مراکز صحتی برای معاینات پرده بکارت، یا معایناتی که به هدف اثبات جرایم زنا، لواط یا تجاوز جنسی، معرفی شده‌اند، متهم به جرایم مثل سرقت، قاچاق و اطلاع کذب بوده‌اند. جرایمی که به‌تنهایی نمی‌تواند توجیه یا دلیل معرفی زنان متهم به مراکز صحتی جهت معاینه نسایی (معاینه پرده بکارت یا معاینات که به هدف اثبات جرایم زنا، لواط یا تجاوز جنسی انجام می‌شود) باشد.

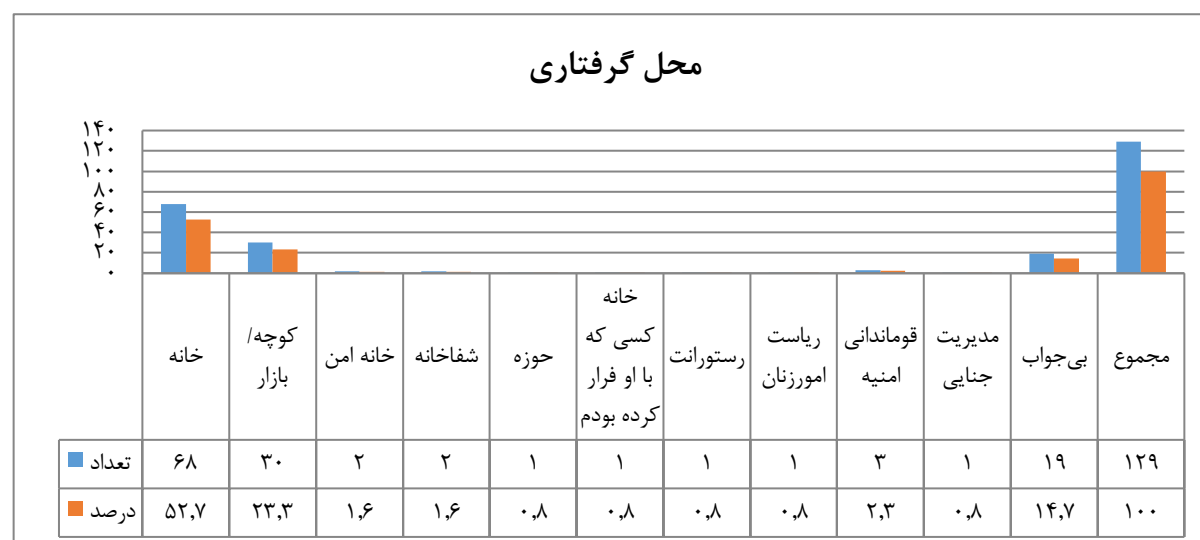
چگونگی گرفتاری

در این بخش از زنان پرسش شونده پرسیده شده است که چه گونه و توسط چه کس یا چه نهادی گرفتار شده‌اند؟ از میان ۱۲۹ تن پرسش شونده، ۹۲ تن (۷۱.۳٪) گفته‌اند توسط پولیس گرفتار شده‌اند. ۱۲ تن (۹.۳٪) دیگر گفته‌اند که خودشان خود را تسلیم نموده‌اند. ۱۰ تن (۷.۸٪) گفته‌اند که خانواده، آن‌ها را تسلیم داده است، ۶ تن (۴.۷٪) دیگر گفته‌اند؛ نمی‌دانند که آن‌ها را کدام نهاد یا چه کسی گرفتار نموده است. ۴ تن (۳.۱٪) گفته‌اند که توسط امنیت ملی بازداشت شده‌اند. ۴ تن (۳.۱٪) هم از مردم محل به‌عنوان گرفتارکننده، یادآوری کرده‌اند و در نهایت ۱ تن (۰.۸٪) گفته است که گریه‌دار او را گرفتار کرده است.

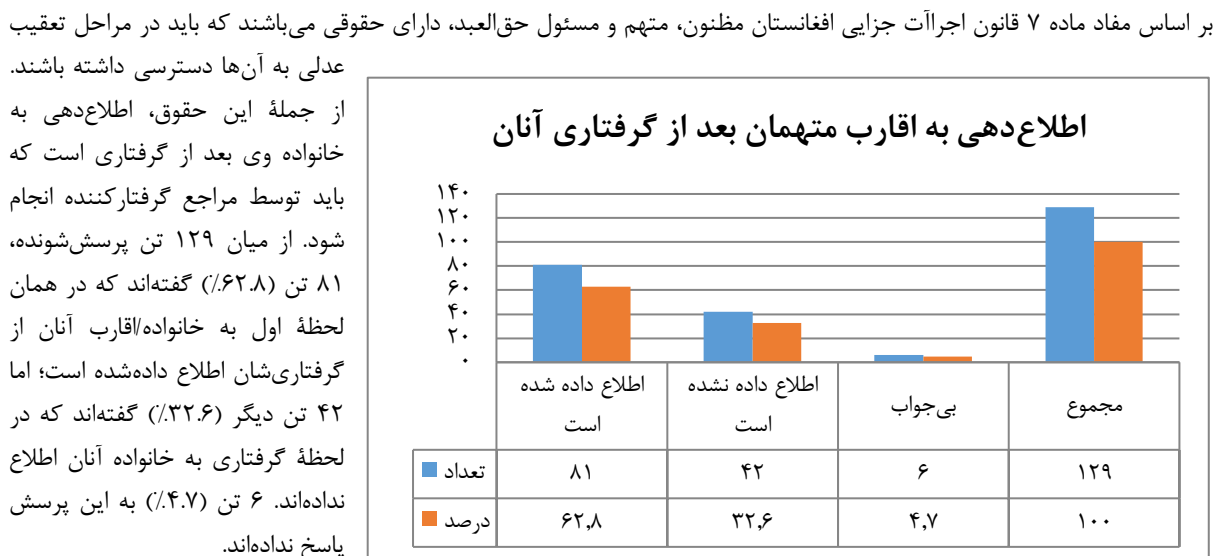

محل گرفتاری

وقتی از پرسش شونده‌گان در مورد محل گرفتاری آنان پرسیده شده است، ۶۸ تن (۵۲.۷٪) گفته‌اند که از خانه گرفتار شده‌ایم. ۳۰ تن دیگر (۲۳.۳٪) کوچه/بازار، ۲ تن (۱.۶٪) خانه امن، ۲ تن (۱.۶٪) شفاخانه، ۱ تن (۰.۸٪) حوزه، ۱ تن (۰.۸٪) خانه کسی که با او فرار کرده بود، ۱ تن (۰.۸٪) رستوران، ۱ تن (۰.۸٪) ریاست امور زنان، ۳ تن (۲.۳٪) قوماندانی امنیه و ۱ تن (۰.۸٪) مدیریت جنایی را به‌عنوان محل گرفتاری خویش نام برده‌اند، ۱۹ تن دیگر (۱۴.۷٪) به این سؤال پاسخ ندادند. تعدادی از پرسش شونده‌گان تأیید نموده‌اند که از حوزه امنیتی بازداشت گردیده‌اند. آن‌ها گفته‌اند که برای ثبت شکایت یا ارائه توضیحات در مورد یک قضیه در حوزه امنیتی رفته بودند که مظنون، معرفی شده و توسط پولیس در همان‌جا گرفتار گردیده‌اند.

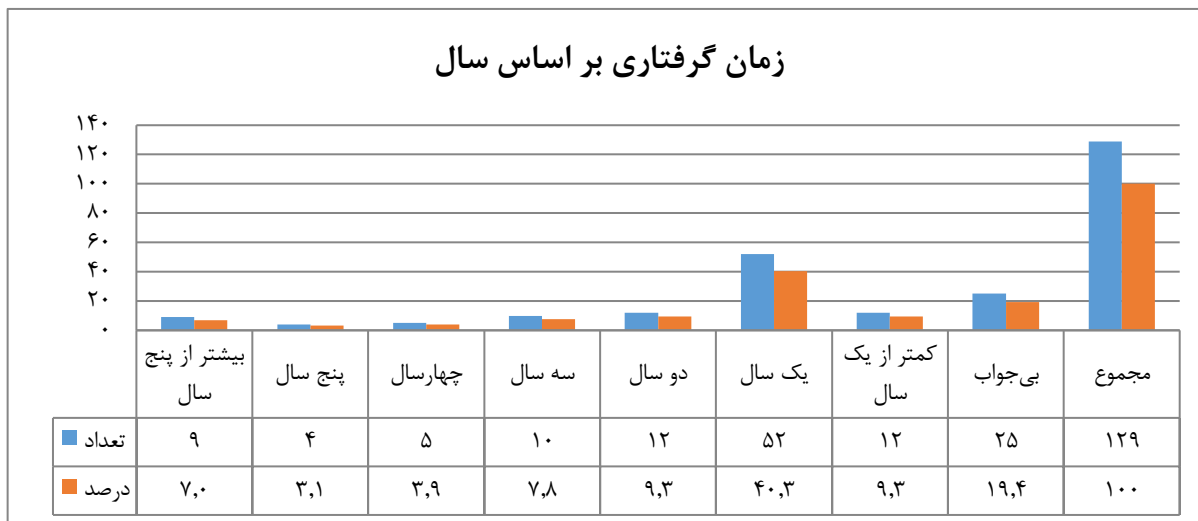

اطلاع‌دهی به اقارب متهمان بعد از گرفتاری

زمان گرفتاری

در مورد این سؤال که چه مدت از زمان گرفتاری شما می‌گذرد؟ ۹ تن (۷.۰٪) گفته‌اند که بیشتر از پنج سال، ۴ تن (۳.۱٪) گفته‌اند که پنج سال، ۵ تن (۳.۹٪) گفته‌اند که چهار سال، ۱۰ تن (۷.۸٪) گفته‌اند که سه سال، ۱۲ تن (۹.۳٪) گفته‌اند که دو سال، ۵۲ تن (۴۰.۳٪) گفته‌اند که یک سال و ۱۲ تن (۹.۳٪) گفته‌اند که کمتر از یک سال. ۲۵ تن (۱۹.۴٪) به این سؤال پاسخ نداده‌اند.

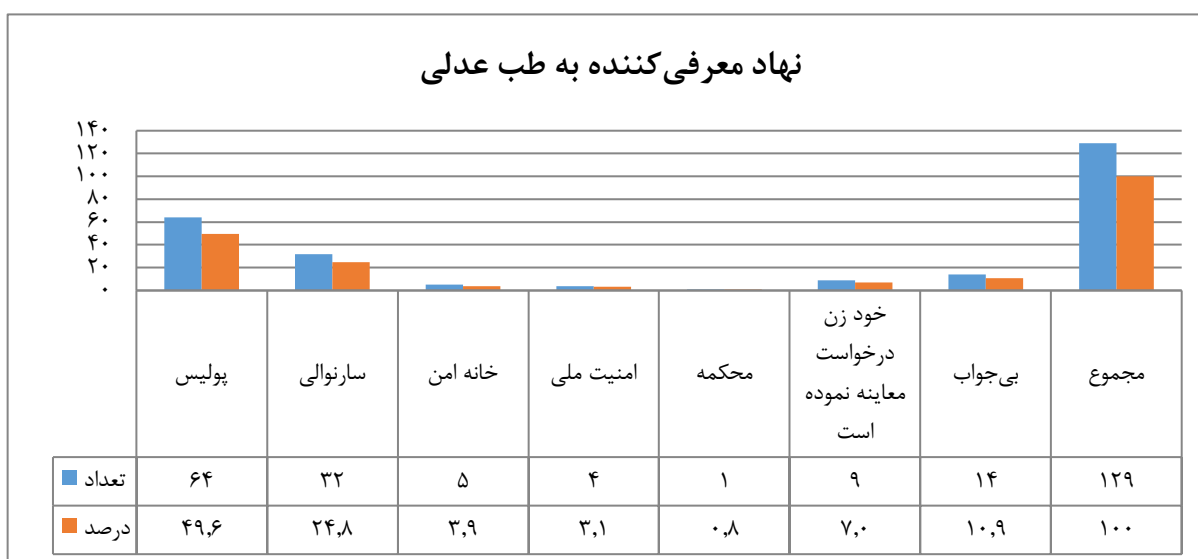

نهاد معرفی‌کننده به طب عدلی

درباره نهاد معرفی‌کننده زنان برای معاینه پرده بکارت یا معاینات مربوط به اثبات جرایم تجاوز جنسی، زنا یا لواط، باید تأکید کرد که پس از انفاذ کودجزای افغانستان، مبتنی بر مفاد فقره دوم ماده ۶۴۰ تنها وقتی می‌شود زنان را به مرکز صحتی جهت انجام معاینه عدلی-طبی معرفی کرد که رضایت زن یا حکم محکمه ذی‌صلاح وجود داشته باشد، اما وقتی از پرسش‌شوندگان این تحقیق پرسیده شده است که معرفی‌کننده شما به مرکز صحتی، جهت معاینه پرده بکارت یا معاینه برای اثبات جرایم تجاوز جنسی، زنا یا لواط، کدام نهاد بوده است، از میان ۱۲۹ تن پرسش‌شونده، ۶۴ تن (۴۹.۶٪) گفته‌اند که آن‌ها را پولیس به طب عدلی معرفی کرده است، ۳۲ تن دیگر (۲۴.۸٪) یادآوری کرده‌اند که توسط سارنوالی به طب عدلی معرفی شده‌اند. ۵ تن (۳.۹٪) گفته‌اند که خانه امن آن‌ها را به طب عدلی معرفی کرده است و

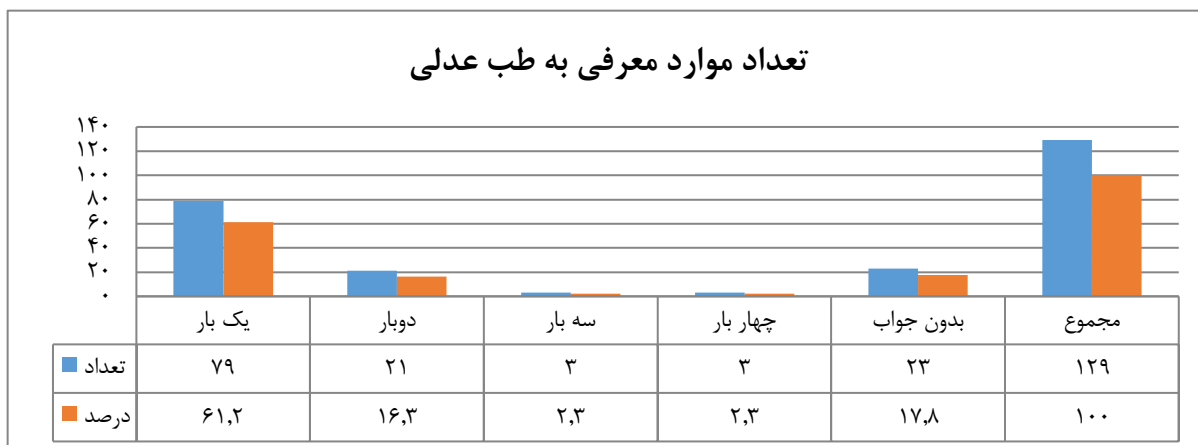
همچنین ۴ تن (۳۰.۱٪) امنیت ملی و ۱ تن (۰.۸٪) محکمه را به عنوان معرفی کننده خود به طب عدلی یادآوری کرده‌اند. همچنین از میان ۱۲۹ تن پرسش‌شونده، ۹ تن (۷٪) تأیید نموده‌اند که انجام معاینه به اساس درخواست خود آنان صورت گرفته و هیچ نهادی آنان را به طب عدلی معرفی نکرده است. این افراد همچنین تأیید نموده‌اند که اجرای معاینات برای اثبات بی‌گناهی آنان از تهمتی بوده که به آنان نسبت داده شده بود. به این دلیل آن‌ها شخصاً حاضر گردیده‌اند که مورد معاینات نسایی طب عدلی قرار گیرند که از خود رفع اتهام کنند. در نهایت ۱۴ تن (۱۰.۹٪) به این سؤال پاسخ نداده‌اند.

دیده می‌شود که تنها ۹ تن از زنان پرسش‌شونده تأیید نموده‌اند که بر اساس رضایت خودشان به مراکز صحتی برای انجام معاینات معرفی شده‌اند، ولی در مورد سایر زنان به خصوص زنانی که پس از انفاذ کود جزا به مراکز صحتی معرفی شده‌اند، رضایت وجود نداشته و معرفی به مراکز صحتی باید بر اساس حکم محکمه ذیصلاح صورت می‌گرفت. درحالی که بر اساس معلومات این تحقیق، تنها یک‌تن به حکم محکمه برای معاینه عدلی طبی معرفی شده و سایر زنان توسط پولیس، سارنوالی، خانه امن و امنیت ملی برای معاینه معرفی شده‌اند.

تعداد موارد معرفی به طب عدلی

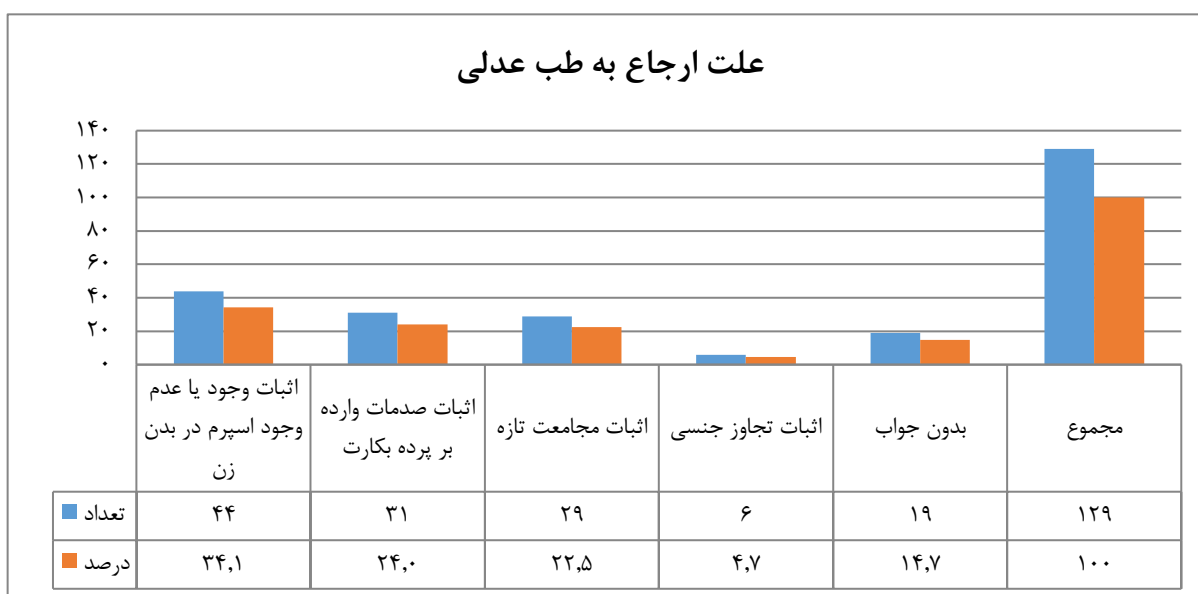
برخی از مظنونین، متهمین و افرادی که مجنی‌علیه بوده‌اند، چندین بار به طب عدلی جهت معاینه نسایی معرفی شده‌اند. در این قسمت از پرسش‌شوندگان در همین مورد پرسیده شده است که از میان ۱۲۹ تن ۷۹ تن (۶۱.۲٪) گفته‌اند که یک‌بار به طب عدلی معرفی شده‌اند. ۲۱ تن دیگر (۱۶.۳٪) دو بار، ۳ تن (۲.۳٪) از سه بار و ۳ تن (۲.۳٪) از چهار بار یاد کرده‌اند. از این جمله ۲۳ تن دیگر (۱۷.۸٪) به این سؤال پاسخ نداده‌اند.

علت ارجاع به طب عدلی

در این قسمت از پرسش‌شوندگان پرسیده شده است که معاینه طب عدلی برای اثبات کدام عمل جرمی انجام یافته است که در پاسخ به آن از میان ۱۲۹ شرکت‌کننده، ۴۴ تن (۳۴.۱٪) گفته‌اند که به خاطر اثبات موجودیت یا عدم موجودیت اسپرم در بدن زن به طب عدلی معرفی شده‌اند. ۳۱ تن (۲۴.۰٪) گفته‌اند که به خاطر آزمایش پرده بکارت این که سالم است یا نه و ۲۹ تن (۲۲.۵٪) به خاطر اثبات مجامعت جنسی تازه، به طب عدلی معرفی شده‌اند. همچنین ۶ تن (۴.۷٪) به هدف اثبات جرم تجاوز جنسی بر زن، جهت معاینه به طب عدلی معرفی شده و ۱۹ تن (۱۴.۷٪) نیز به این پرسش پاسخ نداده‌اند.

نکته قابل تأمل در این بخش معرفی زنان قربانی تجاوز جنسی برای معاینه طب عدلی است. اجرای این معاینه که ممکن مبتنی بر مفاد مواد ۱۹، ۴۴ و ۴۹ قانون اجراءات جزایی افغانستان تحت شرایط مفاد ماده ۶۴۰ کود جزا و به هدف اثبات جرم صورت گرفته باشد به این دلیل که ممکن صدمات روحی جدی تری بر فرد قربانی تجاوز جنسی وارد کند قابل تأمل می‌باشد. به خصوص این که دریافت‌های علمی ثابت نموده است که نتایج معاینات طب عدلی از اعتبار لازم در اثبات جرایم برخوردار نبوده و قابل اطمینان نیست.^{۳۵}

محل انجام معاینات طب عدلی

بر اساس ماده ۲۰ قانون طب عدلی، معاینات عدلی-طبی باید در مراکز خدمات طب عدلی صورت گیرد؛ اما هرگاه اجرای معاینات عدلی-طبی، خارج از مراکز خدمات طب عدلی صورت گیرد، آمرین ادارات صحی مربوط مکلف‌اند، مواد و وسایل مورد ضرورت را به صورت مکمل و محفوظ در اختیار متخصص طب عدلی بگذارند.^{۳۶}

همچنین بر اساس مفاد ماده ۱۷ قانون طب عدلی «اجرای معاینات عدلی-طبی توسط متخصص طب عدلی دارنده جواز فعالیت، صورت می‌گیرد. در صورت عدم موجودیت متخصص طب عدلی، متخصص مربوط رشته طب، در حدود دانش مسلکی مکلف است در زمینه ابراز نظر نماید.»^{۳۷} بنابراین اجرای معاینات توسط داکتر غیرمتخصص خلاف این ماده قانون محسوب می‌گردد.

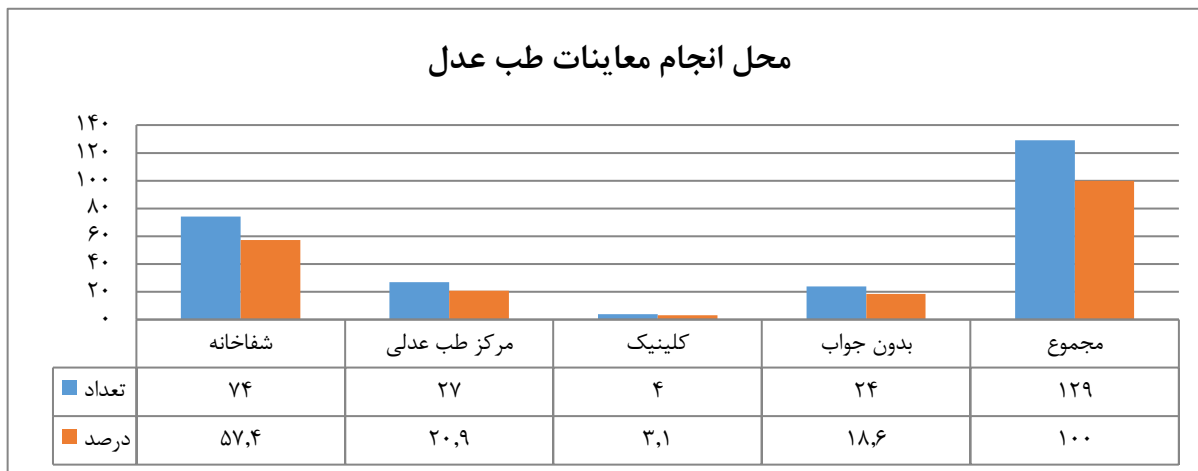
همچنین لازم است اجرای معاینات عدلی-طبی در هر محلی که باشد باید توسط متخصص طب عدلی یا با توجه به مفاد ماده ۱۷ قانون طب عدلی متخصص همان رشته طبی صورت گیرد.

^{۳۵} بختیاری، محمدشرف بررسی معاینه دوشیزگی و پیامدهای آن از نظر فقه، حقوق و علم طب، چاپ دوم، ۱۳۹۷، صفحه ۱۵۵

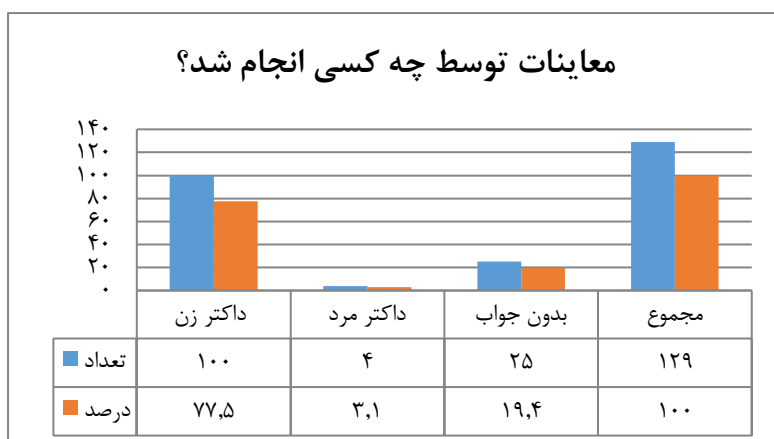
^{۳۶} وزارت عدلیه ج. ا. قانون طب عدلی، ۱۳۸۵، جریده رسمی شماره ۹۱۶، ماده ۲۰

^{۳۷} وزارت عدلیه ج. ا. قانون طب عدلی، ۱۳۸۵، جریده رسمی شماره ۹۱۶، ماده ۱۷

در جواب به سؤالی که از محل معاینات طبی عدلی پرسیده شده است، از میان ۱۲۹ تن پرسش‌شونده، ۷۴ تن (۵۷.۴٪) گفته‌اند که معاینات طب عدلی در شفاخانه انجام شده است. ۲۷ تن (۲۰.۹٪) از مرکز طب عدلی یادآوری نموده و ۴ تن (۳.۱٪) نیز از کلینیک‌ها ذکر نموده‌اند. ۲۴ تن باقی‌مانده (۱۸.۶٪) به این سؤال پاسخ نداده‌اند.

جنسیت داکترانی که معاینات را انجام داده‌اند

مبتهی بر مفاد فقره ۲ ماده ۴۹ قانون اجراءات جزایی، معاینات مظنون، متهم و مجنی‌علیه در جرایم جنایت و جنحه توسط اهل خبره هم‌جنس صورت می‌گیرد.^{۳۸} بنابراین معاینه نسایی زنان که به هدف اثبات جرایم زنا، لواط یا تجاوز جنسی صورت می‌گیرد، نباید توسط مردان انجام شود.

در این مورد این سؤال، از میان پرسش‌شوندگان این تحقیق ۱۰۰ تن (۷۷.۵٪) گفته‌اند که معاینات توسط داکتر زن انجام شده؛ اما ۴ تن

(۳.۱٪) گفته‌اند که معاینات توسط داکتر مرد، صورت گرفته و ۲۵ تن دیگر (۱۹.۴٪) به این سؤال پاسخ نداده‌اند.

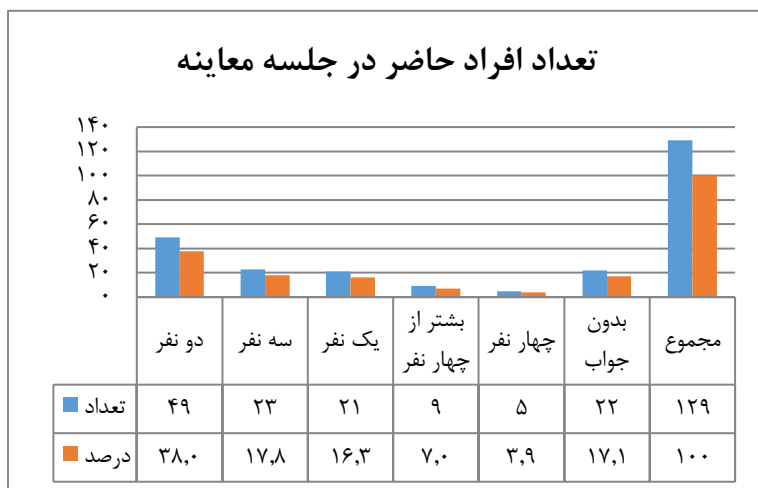
همان‌گونه که اشاره گردید مبتهی بر مفاد فقره دوم ماده ۴۹ قانون جزایی اجرای معاینات نسایی زنان (معاینه پرده بکارت یا معایناتی که برای اثبات جرایم تجاوز جنسی، زنا یا لواط انجام می‌یابد) توسط داکتر مرد، خلاف قانون می‌باشد که مبتهی بر معلومات این تحقیق در چهار مورد این قضیه روی داده است.

تعداد افراد حاضر در جلسه معاینه

در مورد تعداد افراد حاضر در جلسه معاینه و هویت آنان ماده ۳۱ قانون طب عدلی تسجیل نموده است: «پولیس و سارنوال طبق احکام قانون در اجرای معاینات عدلی طبی اشتراک نموده و در صورت اجازه متخصص طب عدلی، سایر اشخاص ذی‌ربط نیز در اجرای معاینات اشتراک کرده می‌توانند. متخصص طب عدلی در صورت لزوم می‌تواند، حین ترتیب معاینات عدلی-طبی از سایر اهل خبره نیز استفاده نماید.»^{۳۹}

^{۳۸} وزارت عدلیه ج.ا.ا. قانون اجراءات جزایی، ۱۳۹۳ فقره ۲ ماده ۴۹

^{۳۹} قبلی، ماده ۳۱

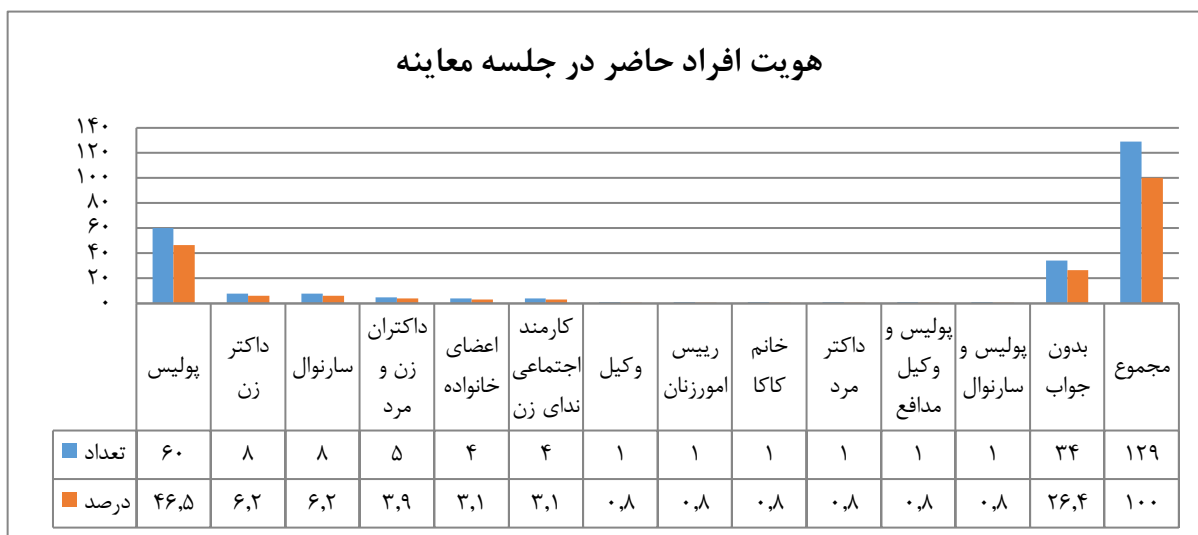
بنابراین علاوه بر پولیس و سارنوال، حضور سایر افراد مبتنی بر ضرورت و صلاح دید داکتر متخصص طب عدلی، جواز دارد اما با این شرط که در معاینات نسایی (معاینات پرده بکارت یا معایناتی که به هدف اثبات جرایم تجاوز جنسی، زنا یا لواط صورت می‌گیرد) افراد حاضر در جلسه معاینه مبتنی بر مفاد فقره دوم ماده ۴۹ قانون اجراءات جزایی افغانستان، از میان زنان باشند.

در پاسخ به این سؤال که هنگام معاینه شما چند نفر در آنجا حضور داشتند، ۴۹ تن (۳۸,۰٪) گفته‌اند که دو تن در آنجا حضور داشتند. ۲۳ تن (۱۷,۸٪) گفته‌اند که سه تن حضور داشته است.

۲۱ تن دیگر (۱۶,۳٪) گفته‌اند یک تن حضور داشته، ۹ تن (۷,۰٪) گفته‌اند که بیشتر از چهار تن و ۵ تن (۳,۹٪) دیگر گفته‌اند که چهار تن حضور داشته‌اند؛ و اما ۲۲ تن باقی مانده (۱۷,۱٪) به این سؤال، پاسخ ارائه نکرده‌اند.

هویت افراد حاضر در جلسه معاینه

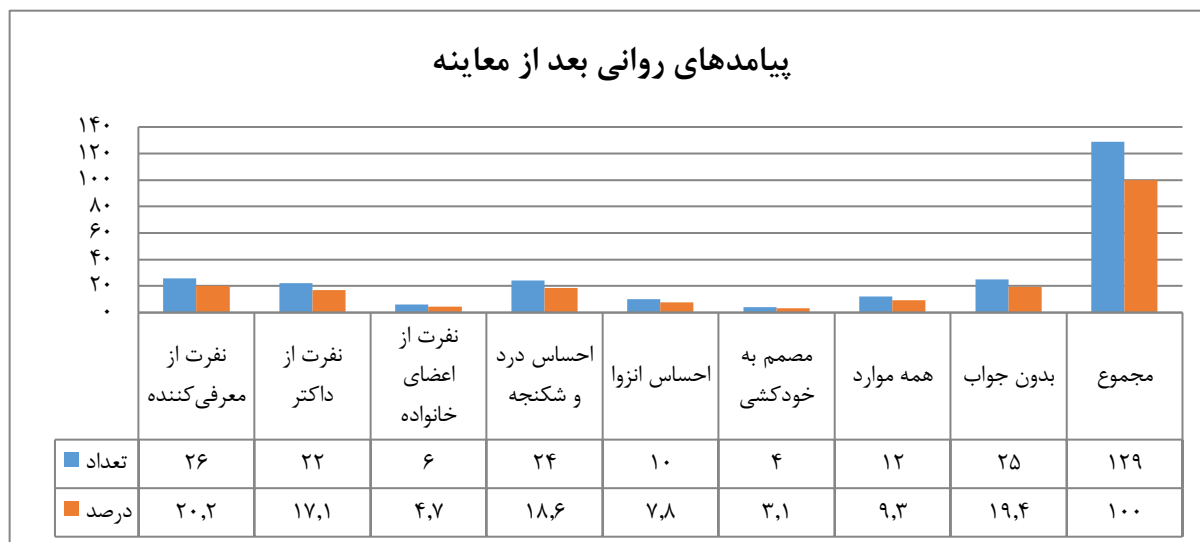
در پاسخ به این سؤال که در وقت معاینه چه کسی در جلسه معاینه حضور داشت؟ از میان ۱۲۹ تن پرسش‌شونده، ۶۰ تن (۴۶,۵٪) گفته‌اند که در وقت معاینه، پولیس در صحنه حضور داشته است، ۸ تن (۶,۲٪) گفته‌اند که داکتر زن حضور داشته است. ۸ تن (۶,۲٪) از حضور سارنوال، ۵ تن (۳,۹٪) از حضور داکتران مرد، ۴ تن (۳,۱٪) از حضور اعضای خانواده، ۴ تن (۳,۱٪) از حضور کارمند اجتماعی مؤسسه ندای زن، ۱ تن (۰,۸٪) از حضور وکیل مدافع، ۱ تن (۰,۸٪) از رئیس امور زنان، ۱ تن (۰,۸٪) از حضور خانم کاکا، ۱ تن (۰,۸٪) از حضور داکتر مرد، ۱ تن (۰,۸٪) از حضور پولیس و وکیل مدافع، ۱ تن (۰,۸٪) از حضور سارنوال و پولیس، نام‌برده است، ۳۴ تن (۲۶,۴٪) دیگر به این سؤال پاسخ نداده‌اند.

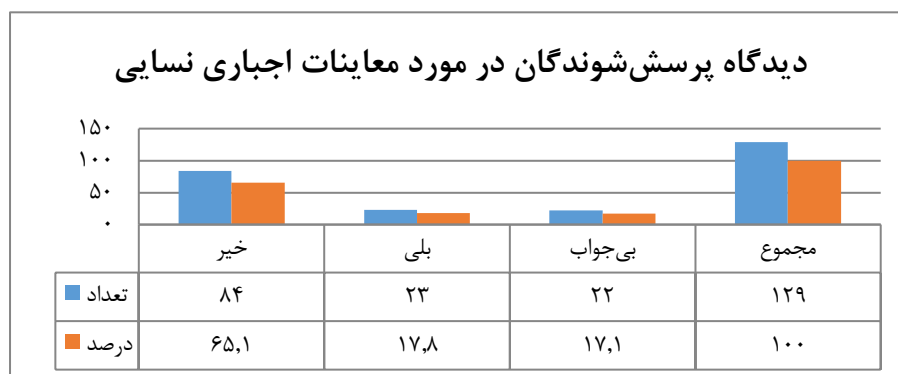
پیامدهای روانی معاینات اجباری نسایی بر زنان

در این بخش تحقیق، از زنانی که معاینه اجباری نسایی را گذرانده‌اند پرسیده شده است که بعد از انجام معاینه چه حسی داشته و پیامدهای روانی این معاینه بر آنان چه بوده است. زنان پرسش‌شونده در پاسخ به این پرسش موارد متعددی را به‌عنوان پیامد روانی معاینه اجباری نسایی عنوان نموده‌اند که شامل موارد زیر می‌گردد:

از میان ۱۲۹ تن، ۲۶ تن (۲۰.۲٪) گفته‌اند که بعد از ختم معاینه نسبت به فرد معرفی‌کننده احساس نفرت نموده‌اند، ۲۲ تن (۱۷.۱٪) از حس نفرت نسبت به داکتر معاینه کننده و ۶ تن (۴.۷٪) از احساس نفرت نسبت به اعضای خانواده خودش سخن گفته‌اند. ۲۴ تن (۱۸.۶٪) از احساس اندوه، درد و شکنجه نسبت به خودش حرف زده و ۱۰ تن (۷.۸٪) تأیید نموده‌اند که بعد از اجرای معاینه احساس انزوا پیدا نموده‌اند. ۴ تن (۳.۱٪) اظهار داشته‌اند که بعد از اجرای این معاینه، دل‌شان می‌خواست خودکشی کنند. ۱۲ تن (۹.۳٪) اما تأیید نموده‌اند که بعد از معاینه، تمام احساسی را که قبلاً یاد گردید، یکجا داشته‌اند؛ یعنی از داکتر، فرد معرفی کننده و اعضای خانواده خود نفرت داشته، درد و رنج روانی شدید را احساس نموده و منزوی گردیده‌اند و قصد نموده‌اند که خودکشی نمایند. در نهایت ۲۵ تن باقی مانده (۱۹.۴٪) به این سؤال پاسخ نداده‌اند.

دیدگاه پرسش‌شوندگان در رابطه به اجرای معاینات اجباری نسایی

بر اساس تحقیقات انجام‌یافته علمی، نتایج به‌دست‌آمده از معاینات طب عدلی درزمینه اثبات پرده بکارت یا اثبات جرایم تجاوز جنسی، زنا و لواط اعتبار لازم را ندارد.^{۴۰} بر اساس این دریافت علمی است که بسیاری از کشورهای جهان اجرای معاینات نسایی به هدف اثبات

جرایم یادشده را منع نموده و غیرقانونی قرار داده‌اند. در افغانستان اما هنوز این دیدگاه به‌خوبی جا نیفتاده و از نتایج معاینات نسایی شامل معاینه واژن و مقعد زنان، هنوز هم به‌عنوان دلیل اثبات جرایم زنا، لواط یا تجاوز جنسی، استفاده می‌شود. در این بخش از پرسش‌شوندگان پرسیده شده است که از نظر آن‌ها نفس اجرای معاینات طب عدلی برای اثبات جرم کاری درست است یا خیر؟ از میان ۱۲۹ تن پرسش‌شونده ۸۴ تن (۶۵.۱٪) گفته‌اند که کار درست نیست، اما ۲۳ تن (۱۷.۸٪) گفته‌اند که ممکن نتایج این معاینات ثابت کند که جرم اتفاق افتاده یا خیر، بنابراین کار درست می‌باشد. ۲۲ تن دیگر (۱۷.۱٪) به این سؤال پاسخ ارائه نکرده‌اند.

^{۴۰} بختیاری، محمدشرف، بررسی معاینه دوشیزگی. پیامدهای آن از نظر فقه، حقوق و علم طب، مؤسسه نشر ویژه، چاپ دوم، ۱۳۹۷، صفحه ۱۵۵

نتیجه

نتایج مطالعات این تحقیق نشان داد که اجرای معاینات اجباری نسایی، در قواعد و مقررات بین‌المللی حقوق بشر به صورت ضمنی یا صریح ممنوع قرار داده شده است. اما اجرای این معاینات در قوانین ملی افغانستان با مشکلاتی روبرو بوده و در این زمینه بین مواد قانون تعارض وجود دارد. در این مطالعات روشن گردید که نتایج به دست آمده از این معاینات، مورد تأیید علم طب نبوده و به لحاظ موجودیت احتمال زیاد خطا در آن، از اعتبار لازم و قابل اعتمادی به خصوص جهت استناد در نهادهای عدلی و قضایی، برخوردار نیست.

مطالعات این تحقیق نشان داد که پس از نفاذ شدن کود جزا، نیز اجرای معاینات اجباری نسایی بدون در نظر داشت شرایط مندرج ماده ۶۴۰ کود جزا ادامه داشته و ممنوع نگردیده است.

همچنین روشن گردید که ارجاع زنان به مراکز صحتی جهت معاینه عدلی-طبی، بعد از نفاذ کود جزا نیز از آدرس‌های مختلفی مثل پولیس، سارنوالی، خانه‌های امن، امنیت ملی و محکمه صورت گرفته است. در برخی موارد، زنان خود به این دلیل که بتوانند اتهام وارده بر خود را رد کنند، داوطلبانه حاضر به اجرای معاینه گردیده‌اند.

این تحقیق هم‌چنین نشان داد که در جریان معاینات عدلی-طبی زنان متهم، مظنون به زنا و لواط یا مجنی‌علیه جرایم تجاوز جنسی، مواردی از نقض قوانین مثل انجام این معاینات توسط داکتر مرد- نیز وجود داشته است.

هم‌چنین مطالعات این تحقیق نشان داد، در میان ۱۲۹ زنی که برای معاینه نسایی معرفی شده‌اند، تنها ۹ تن آنان با اراده و خواست شخصی خودشان آن‌هم به این دلیل که بتوانند اتهام وارده بر خود را دفع کنند، به صورت داوطلبانه به اجرای معاینات رضایت داده‌اند، در مورد سایر زنان معاینه شده، رضایت وجود نداشته و این معاینه به صورت اجباری انجام یافته است.

نتایج به دست آمده از این تحقیق هم‌چنین نشان داد که زنان به اتهام‌های مختلفی برای معاینات طب عدلی معرفی شده‌اند که شامل زنا، لواط، فرار از منزل، قتل، سرقت، قاچاق و دادن اطلاع کذب می‌باشد. در مواردی زنانی نیز به طب عدلی معرفی شده‌اند که مورد تجاوز جنسی قرار گرفته‌اند. معاینات عمدتاً برای به دست آوردن شواهد مثل موجودیت اسپرم در بدن زن، اثبات صدمات وارده بر پرده بکارت زن، اثبات مجامعت تازه و اثبات جرم تجاوز جنسی بر زن صورت گرفته است.

پیشنهادها:

کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان با توجه به:

ویژگی تحقیر و توهین کننده بودن معاینات اجباری نسایی (عدلی-طبی)،

و با در نظر داشت عدم اعتبار نتایج به دست آمده از معاینات پرده بکارت یا وضعیت مهبل و مقعد زنان، در اثبات جرایم مثل زنا و لواط بر اساس دیدگاه علم طب،

و نیز با در نظر داشت چالش‌ها و تعارضی که بین مواد قانونی که اجرای این معاینات را اجازه می‌دهند و موادی که به احترام به کرامت انسانی و عدم تعرض به آن حکم نموده است،

۱. پیشنهاد می‌کند ماده ۶۴۰ کود جزای افغانستان و سایر مواد قانونی مرتبط، اعم از مواد ۱۹، ۴۴ و ۴۹ قانون آجرائات جزایی کشور، تعدیل شده و اجرای معاینات اجباری نسایی (معاینه پرده بکارت و معایناتی که برای اثبات جرایمی تجاوز جنسی، زنا و لواط انجام می‌شود) بدون قید و شرط ممنوع شود.

۲. تعدیل ماده ۶۴۰ کود جزا طوری که آزمایش معاینات اجباری نسایی (طبی-عدلی) به شمول آزمایش پرده بکارت برای اثبات فعل زنا، لواط، اثبات تجاوز جنسی آن هم به عنوان آخرین گزینه مطابق پروتکل جی‌بی‌وی جرم‌انگاری شده و مجازات برای معاینه کننده و معرفی کننده تعیین گردد و هم‌چنین این آزمایش از جمله موارد تعدیلی در قانون اجرائات جزایی نیز در نظر گرفته شود.

۳. انجام این معاینات توسط متحدالمال مجدد از سوی وزارت صحت عامه در تمام مراکز ممنوع قرار داده شود و زنانی که از انجام این معاینه صدمه دیده است، مورد حمایت و درمان قرار گیرند.

۴. آن عده از زنانی که مورد این آزمایش قرار گرفته‌اند، شناسایی شده و در صورت لزوم مورد درمان روانی قرار گیرند.

۵. با موضوع فساد در مراکز صحتی به طور جدی مبارزه و در این مراکز اشخاص شایسته و متخصص استخدام شوند.
۶. از آن رو که مطابق قوانین نافذ کشور فرار از منزل جرم پنداشته نمی‌شود، اشخاصی که با چنین اتهامی در محلات سلب آزادی به سر می‌برند، هرچه زودتر آزاد شوند.

منابع و مآخذ:

- ۱) وزارت عدلیه ج.ا.ا. قانون اساسی جمهوری اسلامی افغانستان، ۱۳۸۲، جریده رسمی شماره ۸۱۸
- ۲) وزارت عدلیه ج.ا.ا. قانون اجراءات جزایی، ۱۳۹۳، جریده رسمی شماره ۱۱۳۲
- ۳) وزارت عدلیه ج.ا.ا. قانون منع شکنجه، ۱۳۹۶، جریده رسمی شماره ۱۲۵۶
- ۴) وزارت عدلیه ج.ا.ا. قانون طب عدلی، ۱۳۸۵، جریده رسمی شماره ۹۱۶
- ۵) وزارت عدلیه ج.ا.ا. قانون منع خشونت علیه زن، ۱۳۸۸، جریده رسمی شماره ۹۸۹
- ۶) وزارت عدلیه ج.ا.ا. قانون معاهدات و میثاق‌های بین‌المللی، ۱۳۹۵، جریده رسمی شماره ۱۲۳۶
- ۷) وزارت عدلیه، ج.ا.ا. کود جزا، ۱۳۹۶، جریده رسمی شماره ۱۲۶۰
- ۸) کنفرانس ملل متحد، منشور سازمان ملل متحد، ۱۹۴۵
- ۹) مجمع عمومی سازمان ملل متحد، اعلامیه جهانی حقوق بشر، ۱۹۴۸
- ۱۰) مجمع عمومی سازمان ملل متحد، میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی، ۱۹۶۶
- ۱۱) مجمع عمومی سازمان ملل متحد، کنوانسیون منع شکنجه، ۱۹۸۴
- ۱۲) بختیاری، محمد اشرف، بررسی معاینه دوشیزگی. پیامدهای آن از نظر فقه، حقوق و علم طب، مؤسسه نشر ویژه، چاپ دوم، ۱۳۹۷
- ۱۳) <http://www.vajehyab.com>
- ۱۴) <https://tbinternet.ohchr.org>